

Ref

Öst

Ekonomiska

Byrån.

BETÄNKANDE AV UTREDNINGEN OM ÖST EKONOMISKA BYRÅN

SOU

1979:51

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2013

National Library
of Sweden

Ref

Öst

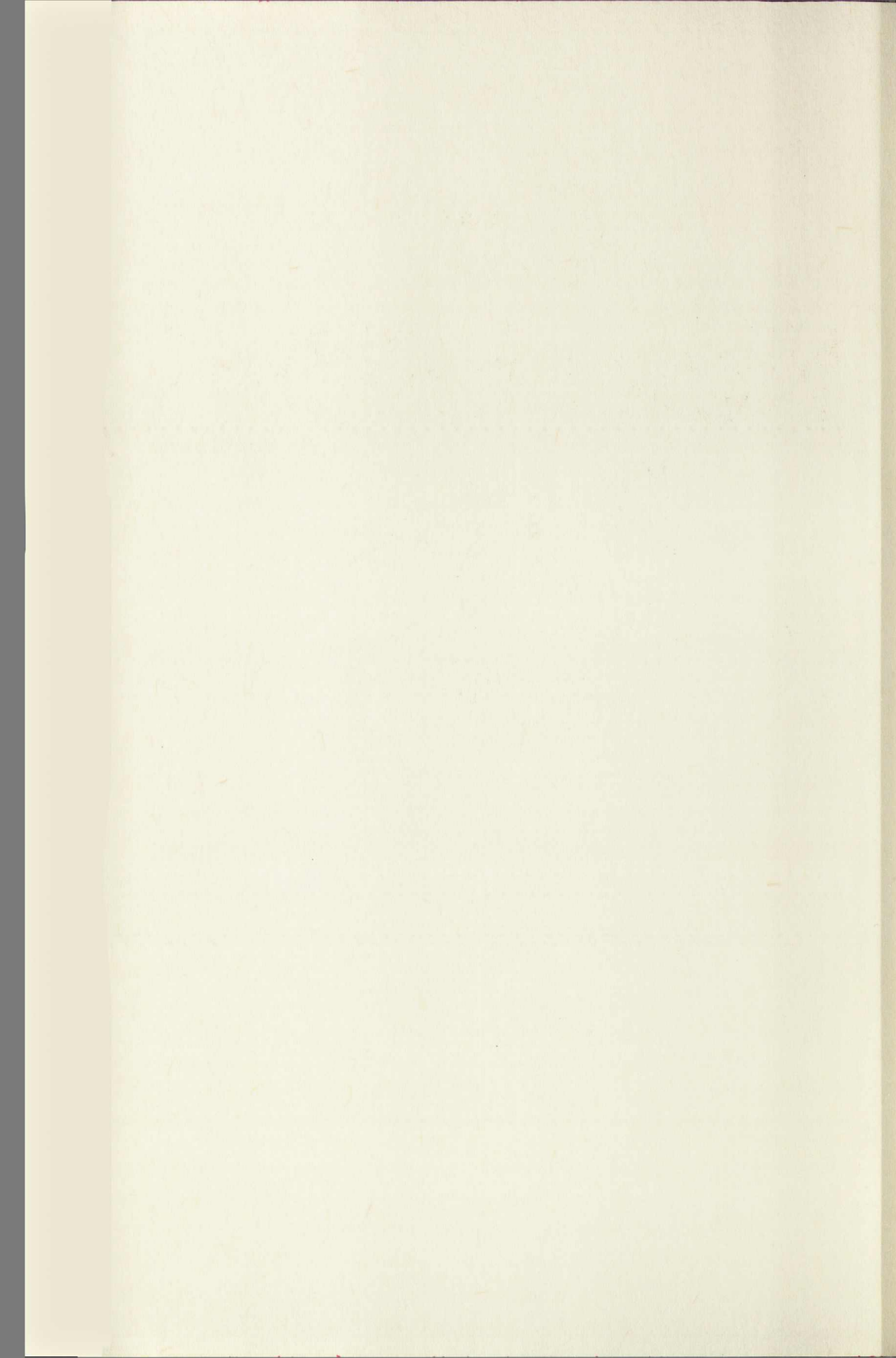
Ekonomiska

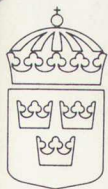
Byrån.

BETÄNKANDE AV UTREDNINGEN OM ÖST EKONOMISKA BYRÅN

SOU

1979:51

Statens offentliga utredningar

1979:51

Handelsdepartementet

Öst Ekonomiska Byrån

Betänkande av utredningen
om Öst Ekonomiska Byrån

Stockholm 1979

Omslag Jan Bohman
ISBN 91-38-05024-2
ISSN 0375-250X
Götab, Kungälv 1979

Handelsstatistik
1979

Öst Ekonomiska Byrå

Beställt av myndigheten
Öst Ekonomiska Byrå
Stockholm 1979

Till Statsrådet och chefen för handelsdepartementet

Genom beslut den 27 april 1978 bemyndigade regeringen chefen för handelsdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över Öst Ekonomiska Byråns verksamhet. Översynen borde enligt direktiven innefatta en undersökning av behovet av och intresset hos avnämarna för den verksamhet som bedrevs av byrån och utredaren borde utifrån denna bakgrund lämna förslag om verksamhetens inriktning, omfattning, organisation och finansiering. Under förutsättning att ett reellt intresse från näringslivets sida förelåg borde i första hand prövas möjligheten att basera verksamheten på det nuvarande samarbetet mellan stat och näringsliv.

Med stöd av detta bemyndigande utsågs den 17 maj 1978 generaldirektören Bertil Swärd till utredningsman. Till sekreterare åt utredningsmannen utsågs den 14 juni 1978 hovrättsfiskalen Thorsten Leijonhielm.

Utredningsarbetet har pågått sedan juni månad 1978. Det skriftliga utredningsmaterialet har i huvudsak bestått av dels Öst Ekonomiska Byråns stiftelsehandlingar, interna promemorior, framställningar och skrifter till olika myndigheter samt rapporter och andra utredningsresultat, dels allmänna handlingar rörande bl a byråns organisation och finansiering. Styrelseledamöter och andra i byråns ledning har hörts i utredningen. Samtliga direkta avnämare på myndighetssidan samt några av de större privata avnämarna har vidare vid personliga sammanträffanden med utredningsmannen beretts tillfälle att lämna sin syn på byråns verksamhet.

Beträffande övriga avnämare har en enkät genomförts, varigenom även dessa avnämares synpunkter, på ett undantag när, kommit utredaren till del. Ett liknande förfarande har skett beträffande beskickningarna i de flesta statshandelsländerna.¹

I det följande redovisas resultatet av utredningens arbete, som därmed slutförts.

Stockholm den 18 juni 1979

Bertil Swärd

/Thorsten Leijonhielm

¹ Med statshandelsländer avses i denna utredning Sovjetunionen och de östeuropeiska socialistiska länderna, Kina, Nordkorea, Vietnam etc.

INNEHÅLL

Sammanfattning	7	
1	INLEDNING OCH BAKGRUND	11
2	ÖST EKONOMISKA BYRÅNS NUVARANDE VERKSAMHET	13
	2.1 Organisation	13
	2.2 Verksamhetens inriktning och omfattning	15
	2.2.1 Allmänt	15
	2.2.2 Informationskällor	16
	2.2.3 Utredningsarbetet	17
	2.2.4 Abonnenterna	18
	2.2.5 Sekretess	19
	2.2.6 Övrig verksamhet	21
	2.3 Finansiering	21
3	ANNAN ÖSTEKONOMISK UTREDNINGSVERKSAMHET	23
	3.1 Allmänt	23
	3.2 Informationskällor inom Sverige	23
	3.3 Utländska informationstkällor	26
4	INSTÄLLNINGEN TILL ÖST EKONOMISKA BYRÅN HOS VERKSAMHETENS AVNÄMARE	29
	4.1 Allmänt	29
	4.2 Myndighetssidan	30
	4.3 Företagssidan	33
5	BEDÖMNING AV ÖST EKONOMISKA BYRÅNS NUVARANDE VERKSAMHET OCH DESS ORGANISATION	35
	5.1 Allmänt	35
	5.2 Juridiska och formella aspekter på organisationsformen	38
	5.3 Sekretess och upphovsrätt	40
	5.4 Kontakten med avnämarna och omfattningen av avnämarskretsen	43
	5.5 Rapporteringens innehåll	45
	5.6 Resurser och ekonomi	48

6	FÖRSLAG	51
	6.1 Allmänt	51
	6.2 Riktlinjer för avtal om förhållandet mellan staten och Öst Ekonomiska Byrån	52
	6.2.1 Avtalspartners	52
	6.2.2 Avtalets huvudsakliga innebörd	54
	6.2.3 Rapporteringens delgivning m m	54
	6.2.4 Inflytande	55
	6.2.5 Kontakter	56
	6.2.6 Verksamhetens omfattning och inriktning	56
	6.2.7 Finansiering	57
	6.2.8 Den verkställande direktörens ställning	57
	6.2.9 Giltighetstid	58
	6.3 Avslutande synpunkter	59
	BILAGA 1 Stadgar	61
	BILAGA 2 Abonnemangskontrakt	65
	BILAGA 3 Frågeformulär	67

Sammanfattning

Efter en överenskommelse mellan statsmakterna och delar av det svenska näringslivet bildade tre ledande svenska affärsbanker i december 1959 Stiftelsen för utredningar rörande öst-västfrågor. Stiftelsen, som är ett privaträttsligt subjekt, har sedan dess under namnet Öst Ekonomiska Byrån i överensstämmelse med sina stadgar bedrivit informations- och upplysningsverksamhet rörande främst den makroekonomiska utvecklingen i de östeuropeiska statshandelsländerna till förmån för sina medlemmar, dvs. ett tjugofemtal större svenska företag, banker och näringslivsorganisationer samt sex myndigheter, vilka tecknat abonnemangskontrakt med stiftelsen, ävensom för delar av statsförvaltningen i övrigt. Verksamheten står under ledning av en styrelse, som väljs av medlemmarna, och en verkställande direktör. Den tillhandahållna informationen utgörs huvudsakligen av rapporter, vilka f.n. uppgår till 40-45 stycken per år och avhandlar bl.a. statshandelsländernas enskilda och gemensamma ekonomiska utveckling generellt och inom olika industri- eller näringsgrenar. Underlaget för rapporteringen är till största delen offentlig statistik i de berörda länderna, pressinformation, rapporter m.m. från utländska institut och information från svenska myndigheter. Själva utredningsarbetet utföres av en heltidsanställd och tre-fyra halvtidsanställda akademiker med ekonomisk inriktning och i allmänhet med kunskaper i slaviska språk. Budgeten för verksamheten balanserade 1978 på ca 640 000 kr. Finansieringen sker huvudsakligen genom abonnemangavgifter från medlemmarna och forskningsbidrag från statsmakterna. Dessutom bestrides kostnaden för byråns verkställande direktör, som innehar en personlig byråchefstjänst i kommerskollegium, helt av statliga medel.

I en översyn av tillgängliga inhemska och utländska informationskällor rörande statshandelsländernas eko-

nomier konstaterar utredningen att sådana källor under senare år ökat i antal, framför allt i utlandet. En stor del av informationsflödet har emellertid en utpräglad kommersiell inriktning eller är av ekonomisk teoretisk karaktär. Någon direkt motsvarighet till byråns analyser av den ekonomiska utvecklingen i stort finns ej i Sverige och endast i begränsad omfattning i utlandet.

Avnämarna till byråns verksamhet understryker att speciell kompetens krävs för korrekta bedömningar av de ekonomiska förhållandena i statshandelsländerna. Det anses allmänt att byrån har denna kompetens och avnämarna är överlag mycket positiva till rapporteringen. På myndighetssidan betraktas rapporteringen som ett många gånger oundgängligt kunskapsunderlag för bedömningar och analyser av östekonomiska frågor. Även på företagssidan värdesätts informationen högt, även om önskemål finns om mer direkt kommersiellt användbart material. Generellt understryks vikten av att byråns verksamhet fortsätter och helst utvidgas.

I sin bedömning av byråns verksamhet konstaterar utredningen att byrån fyller en mycket väsentlig funktion som inhemsk kunskapskälla och bas för såväl myndigheters som företags bedömningar och ställningstaganden rörande ekonomierna i statshandelsländerna. Utredningen finner, efter en genomgång av tänkbara alternativ till byrån i statlig eller offentlig regi, att starka skäl talar för en fortsatt verksamhet inom ramen för byråns nuvarande organisation. Emellertid konstateras att på flera områden utrymme finns för förbättringar eller förändringar inom denna ram. Detta gäller bl.a. vissa formella aspekter av statens och myndigheternas förhållande till Öst Ekonomiska Byrån och tillhandahållandet av rapporter inom myndighetssfären, kontakten mellan avnämare och byrån, samordningen av rapporteringen mellan byrån och de svenska beskickningarna i de berörda länderna samt

spridningen av rapporterna till en större abonnentkrets. Med hänsyn både till föreslagna utvidgningar av verksamheten och till byråns redan nu ansträngda ekonomi bedöms ytterligare statligt ekonomiskt understöd som nödvändigt.

Utredningen utmynnar i ett förslag att ett avtal träffas mellan staten och stiftelsen, i vilken därvid ej skulle ingå statliga myndigheter. I avtalet bör fastställas statens rätt att få del av byråns rapporter och övriga handlingar i den utsträckning som bedöms erforderlig för att tillgodose myndigheternas behov, statens rätt till inflytande över verksamheten och till representation i stiftelsens styrelse, myndigheternas rätt till kontakter med byrån m.fl. frågor. Som vederlag för sina rättigheter bör staten erlægga ett samlat belopp omfattande såväl vad som idag utgår i form av abonnemangavgifter, forskningsbidrag, lön m.m. från olika myndigheter som kostnaderna för viss förstärkning av byråns personal. Avtalet föreslås skola gälla tills vidare med 18 månaders uppsägnings-tid. Det understrykes avslutningsvis att en förutsättning för det föreslagna avtalet och statens ökade ekonomiska åtaganden minst bör vara att den nuvarande storleken av företagssidans stöd bibehålles.

1 INLEDNING OCH BAKGRUND

Under andra världskriget och tiden fram till 1950-talets början följdes i Sverige den ekonomiska utvecklingen i bl a Östeuropa genom olika fortlöpande utredningar inom försvarsstaben med visst stöd från näringslivet. Från 1953 bedrevs denna verksamhet inom försvarsstaben utan medverkan av näringslivet. Fram till 1950-talets slut förekom emellertid diskussioner mellan staten och näringslivet angående möjligheten av att i samarbete och till ömsesidig nytta tillgodose det ökade behovet av ekonomisk information om främst Sovjetunionen och de östeuropeiska länderna för att bl a främja Sveriges ekonomiska förbindelser med dessa länder. Sedan formerna för ett sådant samarbete godkänkts samt garantier lämnats för att lokaler för verksamhetens bedrivande ställdes till förfogande från näringslivets sida och att statsmakterna tillgodosåg verksamhetens behov av kompetent ledning och erforderlig information, bildade representanter för de dåvarande tre ledande affärsbankerna i december 1959 Stiftelsen för utredningar rörande öst-västfrågor, kallad Öst Väst Byrån. Stiftelsens syfte var att bedriva utrednings- och informationsverksamhet rörande företrädesvis Östblockets ekonomi och relationer till Väst. De som önskade utnyttja byråns tjänster ägde teckna abonnemangskontrakt med stiftelsen för att erhålla byråns rapporter och annan information. Stiftelsen skulle ledas av en styrelse som utsågs av abonnenterna. Verksamheten synes ursprungligen ha förutsetts att till huvudsaklig del skola finansieras genom abonnemangsavgifterna.

Byråns verksamhet inleddes den 1 februari 1960. Då resultatet av verksamheten efter de första åren bedömdes som tillfredsställande och - från statens sida - ansågs fylla ett allmänt statsverksbehov, beslutade statsmakter-

na 1963 att ytterligare understödja byrån och dess då ansträngda ekonomi genom att bestrida kostnaderna för lönen till byråns verkställande direktör, som tidigare varit tjänstledig från försvarsstaben, och för honom inrätta en särskild avdelningsdirektörstjänst vid försvarsstaben, vilken senare upphöjdes till en byråchefstjänst. Från 1966 har vidare utgått ett årligt forskningsbidrag från kommerskollegiet till byråns verksamhet.

Stiftelsen och byrån, vilka genom styrelsebeslut 1966 bytt namn till Stiftelsen för utredningar rörande östekonomiska frågor och Öst Ekonomiska Byrån, bedrev härefter sin verksamhet utan avbrott eller nämnvärda organisatoriska och andra förändringar till början av 1970-talet. I samband med sin granskning 1973 av den s k IB-affären föreslog emellertid försvarsutskottet, att det statliga stödet till Öst Ekonomiska Byrån borde utgå utan organisatorisk anknytning till försvaret, eftersom byråns verksamhet ej i första hand var ett försvarsintresse. Från och med budgetåret 1974/75 belastar med anledning härav kostnaden för lönen till byråns verkställande direktör elfte huvudtiteln och utgår genom en byråchefstjänst på kommerskollegiet, vilken är personlig. Några förändringar i byråns organisation eller verksamhet har därefter ej inträffat.

2 ÖST EKONOMISKA BYRÅNS NUVARANDE VERKSAMHET

2.1 Organisation

Enligt de stadgar, som företrädare för Skandinaviska Banken, Stockholms Enskilda Bank och Svenska Handelsbanken den 16 december 1959 antog för stiftelsen och som sedan dess undergått endast obetydliga förändringar, är Stiftelsen för utredningar rörande östekonomiska frågor en privaträttslig stiftelse, undantagen från 1929 års lag om tillsyn över stiftelser. Stadgarna i deras nuvarande lydelse bifogas, bilaga 1. Anslutna till stiftelsen är de som genom tecknande av kontrakt upptages som abonnenter. Stiftelsens angelägenheter handhaves av en styrelse med minst tre och högst elva ledamöter, vilka utses av abonnenterna vid ett ordinarie årsmöte, därvid varje abonnent har en röst. Styrelsen, som har sitt säte i Stockholm, är beslutsför när mer än halva antalet ledamöter är tillstädes och sammanträder - förutom vid årsmötet - i regel två gånger om året. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst. Det finns inga bestämmelser om styrelsens sammansättning. Av de nu sittande styrelseledamöterna, vilkas antal uppgår till det maximalt tillåtna eller elva stycken, har fyra anknytning till intressenter på myndighetssidan (ambassadören Sven Backlund, UD, viceamiralen Bengt Schuback, försvarsstaben, generaldirektören Olle Lindqvist, kommerskollegium, samt generaldirektören Sten Lundberg, överstyrelsen för ekonomiskt försvar) samt tre anknytning till de privata intressenterna (direktören Göran Ennerfeldt, Johnson H.A.B., professor Erik Höök, Jernkontoret, och bankdirektören Hans Swedberg, SE-banken). En mellanställning intager en ledamot från ett statligt företag (envoyén Arne S Lundberg, Statsföretag AB). Två ledamöter är verksamma inom politiken respektive den högre ekonomiska utbildningen

(sekreteraren Carl Bildt och professor Erik Dahmén, Handelshögskolan). Ordförande sedan stiftelsens bildande är förre verkställande direktören för Jernkontoret, Ragnar Sundén. För styrelseuppdragen och till stiftelsens revisor har hittills ej utgått någon ersättning.

Stiftelsens verksamhet bedrivs genom Öst Ekonomiska Byrån. Byrån ledes av en verkställande direktör, som således svarar för den löpande verksamheten och tillika är föredragande inför styrelsen. Som förut nämnts bestrides lönekostnaderna för denne av statsverket. Personalen i övrigt består av en heltidsanställd och tre/fyra halvtidsanställda utredare samt två skriv- och arkivmedhjälpare, varav den ena svarar för en stor del av de personaladministrativa göromålen. Den heltidsanställda utredaren fungerar också som assistent till den verkställande direktören och som handledare i förhållande till den övriga utredningspersonalen samt innehar i regel sin befattning under en längre tid, nuvarande befattningshavare sedan 1972. De senaste heltidsanställda utredarna har varit färdigutbildade civilekonomer med - i allmänhet - kunskaper i ryska och något annat slaviskt språk. De halvtidsanställda utredarnas anställningstider har tidvis varit relativt korta och varierat från knappt ett år till omkring tre år. Rekrytering av dessa sker vanligtvis genom kontakter förmedlade av redan anställda utredare och huvudsakligen bland högskolestuderanden i ekonomiska och juridiska/statsvetenskapliga ämnen, vilka genomgått Försvarets tolkskola i Uppsala eller på annat sätt förvärvat kunskaper i bl a ryska. Anställning av nya utredare föregås regelmässigt av visst provarbete på arvodesbasis. Tidigare har även aspiranter till tjänst i utrikesdepartementet tjänstgjort fem-sex månader i sträck vid byrån som ett led i sin utbildning, varvid lönekostnaderna bestritts av staten. Visst utredningsarbete utförs på arvodes-

basis av särskilda utredare. Sådana fristående medarbetare har främst rekryterats bland tidigare anställda på byrån. - Under årens lopp har sammanlagt ca 50 personer varit anställda som utredare. Av dessa var i början av 1978 13 anställda inom utrikesförvaltningen, 12 i andra statsdepartement och verk samt 12 inom näringslivet.

Byråns verksamhet bedrevs tidigare i lokaler som tillhandahölls av Jernkontoret. Sedan 1968 hyr emellertid stiftelsen lokaler - fem rum - i ett hyreshus i Gamla Stan.

2.2 Verksamhetens inriktning och omfattning

2.2.1 Allmänt

Enligt stadgarna skall stiftelsen bedriva utrednings- och informationsverksamhet rörande företrädesvis Östblockets ekonomi och relationer till Väst. Styrelsen för stiftelsen skall vid uppläggnings- och genomförandet av verksamheten fortlöpande samverka med departement och olika myndigheter samt såsom sakkunniga anlita personer med särskilda insikter inom byråns verksamhetsområde.

Den som önskar utnyttja byråns tjänster äger teckna abonnemangskontrakt med stiftelsen, detta under förutsättning att styrelsen lämnar sitt samtycke till abonnemanget. Enligt det nu gällande av styrelsen fastställda formuläret för abonnemangskontrakt (bilaga 2) åtager sig Öst Ekonomiska Byrån att - med vissa reservationer - tillhandahålla abonnenten de informationer och utredningsresultat som byrån efter hand disponerar. Abonnemanget upphör efter uppsägning. Antalet abonnenter uppgår f n till ett 30-tal.

De omnämnda utredningsresultaten utgörs främst av byråns rapporter, vilkas antal under senare år legat mellan 35 och 50 stycken per år, samt vissa kortare meddelanden och notiser. Utöver den rena utredningsverksamheten deltagar företrädare för byrån i konferenser och andra sammankomster inom och utom landet, som anordnas inom byråns verksamhetsområde av andra liknande organisationer. Byrån inbjuder vidare själv politiker och experter i östekonomiska frågor som föredragshållare vid årsmöten och andra tillfällen.

2.2.2 Informationskällor

Det för byråns verksamhet nödvändiga informationsunderlaget härrör från ett flertal källor. Till helt övervägande del utgöres utredningsmaterialet av öppen information. Sålunda prenumererar byrån på ett antal dagstidningar och tidskrifter från såväl de östeuropeiska länderna som västsidan. En viktig källa är vidare den officiella statistiken i de östeuropeiska länderna, som byrån får del av förhållandevis snabbt efter publicering. Offentliga rapporter från olika myndigheter i de västerländska industriländerna och dessas mellanstatliga organisationer är en annan betydelsefull informationskälla. I någon utsträckning inhämtas därutöver information genom specialpublikationer och -rapporter från olika institut och organisationer med samma verksamhetsområde som Öst Ekonomiska Byrån i bl a Västtyskland, Schweiz och Österrike m fl länder. Viss information tillhandahålles också från bl a utrikes- och handelsdepartementen. Slutligen förfogar byrån över ett eget omfattande bibliotek med facklitteratur.

Inkommande tidnings- och tidskriftsinformation införlivas efter hand med ett på byrån uppbyggt mappsystem efter uppdelning i länder och olika sökord. Systemet har byggts ut från det verksamheten inleddes och omfattar nu omkring 700 mappar.

2.2.3 Utredningsarbetet

Det dominerande resultatet av Öst Ekonomiska Byråns utredningsverksamhet är de ekonomiska rapporter som tillhandahålles abonnenterna. De senaste åren har drygt 40 rapporter sammanställts varje år. Omfånget av varje rapport varierar i stort sett mellan 12 och 18 A4-sidor. Stommen i rapporteringen är regelbundet - beträffande de största länderna årligen eller oftare - återkommande översikter och analyser av den ekonomiska utvecklingen i de enskilda öststatsländerna (bland vilka även Kina ingår) och i Östblocket i sin helhet. Rapporterna innehåller i allmänhet dels en redovisning av produktion och tillväxttakt i olika delar av ekonomin, dels en utvärdering och framtidsanalys med utgångspunkt från bl a gällande planmål. På motsvarande sätt är de likaledes årligen eller med längre uppehåll återkommande rapporterna utformade rörande utvecklingen inom särskilda närings- och industrigrenar såsom lantbruk, skogsindustri och järn- och stålindustri samt om utvecklingen inom t ex transportväsendet, energiområdet och öststaternas valuta- och betalningsförhållanden. Stor uppmärksamhet ägnas vidare åt verksamheten inom den östeuropeiska samarbetsorganisationen SEV (Comecon) samt åt SEV-ländernas förbindelser med Väst och utvecklingsländerna, varvid öst-västhandeln står i förgrunden. Vissa mindre eller geografiskt mera avlägsna stater såsom Nordkorea, Albanien och Cuba görs endast föremål för mer sporadiska rapporter. Även den ekonomiska utvecklingen i Finland bevakas och är föremål för rapportering. Slutligen förekommer rapporter rörande bl a ekonomiska reformsträvanden i öststatsländerna och utvecklingstendenser i dessa länders ekonomiska styrsystem.

Förutom rapporterna utsänder byrån till abonnenterna information i form av meddelanden eller kortare promemorior rörande bl a det fortlöpande samarbetet inom

SEV och dess olika specialprogram (ett 20-tal per år) samt om särskilda, aktuella industriprojekt, handelsavtal eller exempel på internationellt samarbete.

Härutöver sammanställs och utsänds varje månad notiser eller kortare nyheter uppdelade på ett 15-tal industrigrenar och upptagande för varje industrigren två till fyra A4-sidor. Ifrågavarande material extraheras utan bearbetning ur vissa tidskrifter i - huvudsakligen - Väst som kontinuerligt bevakar massmedia i öststatsländerna.

Innehållet i och inriktningen av byråns rapportering bestäms formellt av stiftelsens styrelse. I realiteten avgöres emellertid dessa frågor i den löpande verksamheten med utgångspunkt från tidigare års rapportering. Impulser till vissa rapporter kommer dock från sakkunniga såväl i styrelsen som i departement och myndigheter, med vilka byråns ledning upprätthåller stadig kontakt. I några fall har förekommit att rapporter tillkommit på initiativ av vissa abonnenter.

Sammanställningen av rapporterna görs av de anställda utredarna i stort sett självständigt men efter verkställande direktörens direktiv och med tidigare rapporter inom samma ämnesområden som underlag. Resultaten granskas av den verkställande direktören och den heltidsanställda utredaren samt ibland även av sakkunniga utanför byrån, innan den färdigställda rapporten vidarebefordras till abonnenterna.

2.2.4 Abonnenterna

De genom abonnemangskontrakt till stiftelsen knutna abonnenterna är f n ca 30. Under stiftelsens första verksamhetsår uppgick antalet till ca 20. Antalet abonnenter har legat på nuvarande nivå sedan slutet av 1960-talet. Bland aktuella abonnenter återfinns 15

större svenska företag och banker samt 5 bransch- eller intresseorganisationer inom det privata näringslivet, 6 statliga företag samt 6 myndigheter (exportkreditnämnden, försvarets forskningsanstalt, kommerskollegium, styrelsen för teknisk utveckling, sekreteriatet för säkerhetspolitik och långsiktsplanering inom totalförsvaret -SSLP- och överstyrelsen för ekonomiskt försvar). Dessutom erhåller bl a utrikes-, handels- och industridepartementen samt försvarsstaben byråns rapporter utan att ha tecknat särskilt abonnemangskontrakt. Abonnemangskontraktet kan bringas till upphörande genom skriftlig uppsägning från endera avtalsparten, varvid abonnentens medlemskap i stiftelsen ävenledes upphör. Under årens lopp har byrån haft sammanlagt inemot 50 olika abonnenter, varav 13 (samtliga företagsabbonenter) av olika skäl upphört med sitt abonnemang. Någon uppsägning från stiftelsens sida har ej förekommit. Ackvisition av nya abonnenter bedrivs främst genom vissa av styrelseledamöterna.

2.2.5 Sekretess

I början av stiftelsens verksamhet omgärdades denna med viss sekretess. Anledningen härtill torde ha varit - förutom verksamhetens speciella karaktär och inriktning på öststatsländerna samt samarbetet mellan byrån och vissa myndigheter på ett område som traditionellt präglats av en viss slutenhet - bl a de privata abonnenternas önskemål att ej för konkurrenter avslöja sina kunskapskällor. Med ökad ackvisition av abonnenter och en överhuvud taget ändrad syn på detta slags verksamhet har sekretessen lättats och från 1960-talets slut har stiftelsens eller byråns existens ej hemlighållits. I samband med den s k IB-affären blev Öst Ekonomiska Byrån föremål för viss uppmärksamhet och granskades av bl a försvarsutskottet. Det statliga stöd till byråns verksamhet, som då utgick över försvarsstaben, hade ej redovisats öppet. Utskottet fann

emellertid ej anledning att göra annat påpekande angående byråns verksamhet än att det statliga stödet borde utgå utan organisatorisk anknytning till försvaret, vilket resulterade i att den verkställande direktörens byråchefstjänst överflyttades från försvarsstaben till kommerskollegiet.

Vad gäller den information som inflyter till byrån från olika källor är denna till helt övervägande del öppen, dvs utgöres av för allmänheten tillgänglig information i tidningar, tidskrifter, fackböcker m m. Materialet som inkommer från utländska institut eller andra organisationer är emellertid i viss utsträckning förbehållet organisationernas olika huvudmän eller i vart fall ej avsett att utan begränsningar spridas offentligt. Att så ej sker är i några fall en förutsättning för att byrån skall få taga del av materialet. Vidare inkommer material från anslutna myndigheter, vilket till vissa delar kan vara sekretessbelagt. Tillhandahållandet underlättas av att den verkställande direktören tillika innehar en statlig befattning.

I förhållandet till abonnenterna regleras sekretessfrågorna i abonnemangskontraktet genom att abonnenten förbinder sig att behandla allt från byrån mottaget material konfidentiellt, om ej annat angives. Kravet på konfidentialitet är dessutom en förutsättning för abonnemangskonstruktionen överhuvud taget; blev rapporterna allmänt tillgängliga skulle grundvalen för att finansiera verksamheten genom uttagande av abonnemangsgifter försvinna. Åsidosätter abonnenten den avtalade diskretionsplikten äger byrån säga upp abonnemangskontraktet med omedelbar verkan. Byrån förbinder sig å sin sida att inte till andra än övriga abonnenter vidarebefordra upplysningar som byrån mottagit från abonnenten. Sådana upplysningar synes dock vara sällsynt förekommande. För att underlätta kontakten mellan

parterna skall en särskild kontaktman finnas utsedd hos abonnenten. Det skall slutligen nämnas att varje abonnent endast får ett exemplar av byråns olika rapporter. Flerfaldigande av rapporterna hos abonnenten förutsättes ej ske.

2.2.6 Övrig verksamhet

Förutom den kontakt med utländska institut på östforskningsområdet varom talats vid redovisningen av byråns informationskällor, upprätthåller byrån på andra sätt förbindelser med den internationella sakkunskapen inom sitt verksamhetsområde. Sålunda deltagar byrån regelbundet i konferenser om olika östfrågor som anordnas inom och utom landet, i det senare fallet framför allt i Västtyskland men även i t ex England, Finland och USA. Vidare har byrån genom sina kontakter åstadkommit att under årens lopp ett betydande antal framstående utländska politiker, företagsledare och särskilda experter med inriktning på eller intresse för Östeuropa kommit att framträda såsom föredragshållare vid byråns årsmöten eller - beträffande kategorien östexperter - deltagit vid informella sammankomster i byråns regi med företrädare för abonnenter och svenska östexperter. Vidare kan nämnas att byråns personal vid återkommande tillfällen anlitats som föredragshållare i östekonomiska frågor för t ex Exportrådets och enskilda företags räkning samt inom den akademiska undervisningen.

2.3 Finansiering

Som tidigare har nämnts bestrider f n statsverket lönekostnaderna för byråns verkställande direktör genom en för honom inrättad personlig byråchefstjänst, knuten till kommerskollegiet. Medlen härför faller således utanför byråns budget. Den totala lönekostnaden för den verkställande direktören uppgick kalenderåret 1978 till 199 041 kr.

Byråns räkenskapsår sammanfaller med kalenderåret. För år 1977 balanserade byråns intäkter och kostnader på 500 000 kr och för år 1978 på 640 000 kr.

Den största posten på utgiftssidan är löner och övriga personalkostnader, vilka under 1977 och 1978 sammanlagt uppgått till ca 290 000 respektive 340 000 kr. Resterande kostnader avser främst arvoden till experter och för särskilda utredningar, kontors- och lokal-kostnader samt resor och litteratur.

På budgetens intäktssida är abonnemangsavgifterna den största posten och uppgår f n till ca 350 000 kr. Årsavgiften för varje abonnent är f n i princip 10 000 kr, på vilken nivå den legat sedan 1974-75. Några koncerner eller större företag, banker och en intresseorganisation betalar 15 000 - 20 000 kr. Förutom lönen till verkställande direktören har vidare från kommerskollegiet sedan 1966 utgått ett årligt forskningsbidrag på ca 70 000 kr till byrån (år 1978 höjt till 93 000 kr). På grund av ekonomiska problem i början av 1978 har för detta år även utgått ett särskilt bidrag från handelsdepartementet på 75 000 kr. Varje år inflyter härutöver bidrag för särskilda utredningar med starkt varierande belopp. Slutligen ger avkastningen på abonnemangsavgifter som inbetalats i början av budgetåret ränteintäkter på f n ca 20 000 kr.

Stiftelsens räkenskaper granskas av en revisor som utses av abonnenterna. Styrelsen skall till revisorn före februari månads utgång vart år överlämna förvaltningsberättelse för närmast föregående räkenskapsår.

3 ANNAN ÖSTEKONOMISK UTREDNINGSVVERKSAMHET

3.1 Allmänt

Det torde stå utom tvivel att den ekonomiska informationen om öststatsländerna under senare år, eller i vart fall sedan i början av 1960-talet, har ökat märkbart. Detta gäller både i Sverige och - i kanske än något högre grad - i utlandet. Ökningen är måhända mest märkbar när det gäller nyhetsinformation av kommersiell natur. Även inom det område där Öst Ekonomiska Byrån har sin huvudsakliga verksamhet, dvs analyser av den makroekonomiska utvecklingen, finns emellertid mer information än vad som var fallet för ett tiotal år sedan. En kortfattad redovisning av de viktigaste informationskällorna som idag står till buds beträffande de ekonomiska och kommersiella förhållandena i öststatsländerna lämnas här nedan. Till utvärderingen av dessa källor och jämförelser med Öst Ekonomiska Byråns rapportering återkommer utredningen nedan i avsnitten 4 och 5.

3.2 Informationskällor inom Sverige

Med Öst Ekonomiska Byråns rapportering jämförbar verksamhet, dvs fortlöpande bevakning och analys av de makroekonomiska förhållandena i Öst, förekommer så gott som uteslutande endast i den högre statsförvaltningen. Som kommer att framgå nedan är underlaget för denna verksamhet emellertid i stor utsträckning just Öst Ekonomiska Byråns rapporter. De delar av statsförvaltningen, där en självständig bevakning och rapportering sker, är framför allt utrikes- och handelsdepartementen, som genom beskickningarna i öststatsländerna har egna informationskällor. Beskickningarnas rapporter är i vissa avseenden av samma karaktär som Öst Ekonomiska Byråns

rapportering, dvs inriktade på den ekonomiska utvecklingen i stort inom respektive land eller inom vissa industrigrenar osv, men innefattar även information av mer kommersiell natur. Den ekonomiska rapporteringen präglas av den tidspress som i allmänhet råder vid beskickningarna och är av mindre analyserande karaktär. Omfattningen av den ekonomiska rapporteringen från beskickningarna varierar från land till land. Vid de större ambassaderna förekommer tid efter annan större ekonomiska översiktsrapporter.

De under departementen sorterande myndigheterna bedriver en viss utredningsverksamhet beträffande öststatsländerna, i huvudsak vilande på information från departementen samt i någon utsträckning andra, utländska källor. Bland dessa myndigheter kan nämnas t ex kommerskollegium, vars verksamhet främst är inriktad på de handelspolitiska förhållandena.

I begränsad omfattning vidarebefordras den information som samlas hos departementen direkt till företag och andra intressenter. Det är emellertid främst genom Exportrådet som denna information delges företagen. Exportrådet sammanställer självt inga rapporter av det slag som Öst Ekonomiska Byrån gör. I de sk främjandekommittéerna, dvs kommittéer med uppgift att främja bl a handelsförbindelserna med öststatsländerna, förekommer dock ett utbyte av information mellan staten och näringslivet. Även inom näringslivets branschorganisationer förekommer en viss bevakning av den ekonomiska utvecklingen i öststatsländerna. Utbytet med myndighetssidan liksom utredningsarbete av det slag som här är i fråga är emellertid av mindre omfattning.

Vissa andra institutioner eller organisationer bedriver utredningsverksamhet samt bevakar det aktuella området utifrån sina egna förutsättningar och intresseinriktningar. Sålunda följer t ex Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) den tekniska utvecklingen inom Östeuropa, vilket

understundom kan ha betydelse för företagens och myndigheternas bedömning av ekonomiska förhållanden. Informationen härom sprids bl a genom akademiens tekniska rapporter, vilkas antal på öststatssidan kan uppgå till ett tiotal per år.

Verksamhet med inriktning på östekonomin förekommer även inom den högre ekonomiska utbildningen. Denna verksamhet är givetvis främst inriktad på analys av de ekonomiska systemen i Öst inom ramen för den akademiska forskningen. Vid Uppsala universitet finns sålunda institutionen Avdelningen för öststatsforskning. Chefen för avdelningen har på förfrågan meddelat följande om verksamheten:

"Avdelningen för öststatsforskning tillkom 1970. Där verkar ett tiotal forskare och forskarstuderande var till kommer en icke-forskande personal (inkl. deltida-re) om 5 personer. Inriktningen avser öststaternas samhällsförhållanden, varvid öststatsekonomi spelar en särskilt framträdande roll. Den tvärvetenskapliga inriktningen är förankrad genom en vetenskaplig nämnd med företrädare för berörda samhällsvetenskapliga discipliner samt juridik. Verksamheten sker genom seminarier, forskarhandledning, symposier med deltagande av praktiker och utomsvenska forskare samt publiceringsverksamhet. Vid avdelningen har således utgivits en rad monografier och av denna publiceras också den vetenskapliga tidskriften "Bidrag till öststatsforskningen", som står öppen för forskare även inom övriga nordiska länder inom ramen för det nordiska samarbetet inom öststatsforskningens område. Vid Avdelningen finns också ett omfattande specialbibliotek med speciell tyngdpunkt på sovjetekonomi. Genom inköpsamverkan med universitetsbiblioteket Carolina kan Uppsala erbjuda en för norra Europa unik dokumentation avseende öststaternas moderna samhällsförhållanden. Ett speciellt klipparkiv förs vid Avdelningen avseende Sovjetunionens näringsliv.

Avdelningens viktigaste forskningsprojekt avser f.n. industriellt samarbete med öststaterna (på uppdrag av STU), Regionala utvecklingsskillnader i Sovjetunionen (stött av Riksbanksfonden) och lokalförvaltning i Sovjetunionen. Vid Avdelningen utgavs 1978 den stora översikten över Sovjetunionens näringsliv (av Ådahl och Perlowski. Liber. Lund 1978) och detta område följs fortlöpande för regelbunden uppdatering.

Avdelningen och forskare där har medverkat i ett stort antal sakkunnig- och expertuppdrag för svenska myndigheter och organisationer inom ramen för Avdelningens kompetensområde. För att utveckla samhällskontakterna bildades 1972 Samfundet för öststatsforskning, där statliga myndigheter, organisationer och företag är medlemmar. Samfundet har bl.a. genom stipendier och tryckningsbidrag underlättat verksamheten, varjämte ledamöterna i olika avseenden kunnat följa och medverka i denna bl.a. genom symposier."

Viss forskningsverksamhet förekommer också rörande östekonomiska frågor vid universiteten i Stockholm, Lund och Göteborg samt vid Handelshögskolan i Stockholm.

Inom den rent privata sektorn finns någon enstaka konsultbyrå eller institut som på uppdragsbasis utför projektsstudier med inriktning på den industriella utvecklingen i de olika öststatsländerna.

Slutligen sker givetvis en viss bevakning av utvecklingen inom det ekonomiska och handelspolitiska området genom dagspressen och olika tidskrifter med ekonomisk eller industriell inriktning. Något organ som uteslutande behandlar östekonomiska frågor finns emellertid ej. Den information som förekommer är huvudsakligen av kommersiell natur och av nyhetskaraktär.

3.3 Utländska informationskällor

En mer omfattande bevakning av ekonomierna i öst, innefattande även utredningar och rapporter av analytisk karaktär, har på senare år förekommit vid vissa mellanstatliga eller andra internationella organisationer med ekonomisk inriktning. Så är fallet med FN:s Europakommission i Genève (ECE), OECD och Internationella Handelskammaren (ICC) i Paris, m fl. De flesta av de rapporter som här är ifråga är allmänt tillgängliga och rör den ekonomiska eller handelspolitiska utvecklingen i stort, med speciell inriktning på länderna som är

medlemmar i eller huvudmän för nu nämnda organ eller organisationer.

Vad gäller inomstatliga myndigheter bedrivs i Väst givetvis utrednings- och rapporteringsverksamhet på ett sätt motsvarande den som förekommer i de svenska utrikes- och handelsdepartementen. Till stora delar är detta material ej utan vidare åtkomligt för andra än huvdmännen eller de omedelbara avnämarna av verksamheten. Dock förekommer rapportering som är tillgänglig för allmänheten. Detta är bl a förhållandet med vissa av de rapporter som utarbetats av eller för det amerikanska handelsdepartementet och den amerikanska kongressen. Även vissa av CIA:s rapporter är offentliga.

En kategori av informationskällor utgöres av privata institutioner eller forskningscentra i olika västländer. Dessa institutioner eller organisationer bedriver i allmänhet sin verksamhet för sina huvudmäns räkning men kan i vissa fall även ta emot uppdrag utifrån. Möjligheterna att få ta del av verksamhetsresultatet skiftar. Vissa institutioner publicerar egna tidskrifter eller återkommande rapporter vilka kan erhållas på abonnemangsbasis eller liknande. Abonnemangsvgifterna varierar kraftigt. Andra organ bedriver särskilda projektsstudier i större skala mot viss, för varje projekt bestämd ersättning, som kan uppgå till avsevärda belopp. Institutioner av nu berört slag förekommer i bl a Västtyskland, Schweiz och Österrike m fl stater. I Förenta staterna bedriver bl a Stanford Research Institute och Brooking-institutet brett upplagda projektstudier av det slag som nämnts ovan. De senare institutionerna är till skillnad från dem som förekommer i de tidigare nämnda länderna i sin verksamhet ej huvudsakligen inriktade på öststaterna. På motsvarande sätt som i Sverige bedriver vissa universitet och allmänna forskningsinstitutioner i utlandet studier på det östekonomiska området, i allmänhet dock utan att verk-

samheten avsätter resultat som ges någon nämnvärd spridning.

I Europa och Förenta Staterna utges ett flertal tidskrifter som innehåller information av nyhetskaraktär inom det ekonomiska och handelspolitiska området. Några av dessa har främst inriktning på öststatsförhållandena eller förbindelserna mellan Öst och Väst och utkommer varje eller varannan vecka. Utgivare av sådana tidskrifter är t ex nyhetsbyråer och massmediaföretag såsom Reuter, Radio Free Europe och BBC samt tidnings- och informationsföretag såsom Business International (Doing Business in Eastern Europe) och Economist. Det förekommer också ett flertal publikationer med sporadisk nyhetsförmedling med inriktning på Öst. Detsamma gäller givetvis de större dagstidningarna i Västvärlden.

4 INSTÄLLNINGEN TILL ÖST EKONOMISKA BYRÅN HOS VERKSAMHETENS AVNÄMARE

4.1 Allmänt

Enligt direktiven för utredningen borde översynen av Öst Ekonomiska Byråns verksamhet innefatta en undersökning av avnämarnas behov av och intresse för verksamheten. Utredningen har fäst stort avseende vid denna undersökning. Samtliga avnämare på myndighetssidan har vid sammanträden med utredaren under i huvudsak hösten 1978 beretts tillfälle att ge sin syn på byråns organisation, verksamhet och rapportering m fl frågor. Detsamma gäller flera av de större eller mest aktiva avnämarna på företagssidan. Samtliga övriga avnämare har genom en skriftlig enkät anmodats lämna synpunkter på byråns verksamhet. Svar har inkommit från alla avnämare utom en. Det frågeformulär som använts vid enkäten bifogas som bilaga 3. Vidare har beskickningar i de flesta öststatländerna på utredningens begäran inkommit med upplysningar rörande samspelet med byråns rapportering och med bedömningar av dess verksamhet i stort. Slutligen har sammanträden ägt rum med de flesta av ledamöterna i styrelsen för Stiftelsen för utredningar rörande östekonomiska frågor samt med andra personer verksamma inom det förevarande området.

Den företagna undersökningen kan allmänt sägas ha givit vid handen, att samtliga avnämare uppgett sig ha en hög uppfattning om och ej i något fall velat ifrågasätta rapporteringens vederhäftighet och saklighet. Det torde också vara en allmän uppfattning att någon jämförlig informationskälla inom det förevarande området ej finns att tillgå eller kan uppbringas utan avsevärda personella eller ekonomiska insatser. Vad gäller den omedelbara nyttan eller användbarheten av informationen från byrån är omdömena något mer skiftande. Medan de

statliga myndigheterna genomgående finner byråns rapportering synnerligen värdefull eller till och med oundgänglig för deras verksamhet, så återfinns på vad som sammanfattande kan kallas för företagssidan de som, utan att ifrågasätta rapporteringens höga kvalitet, finner den vara av begränsat värde från kommersiell synpunkt. Man är i vissa av dessa företag osäker på om abonnemanget i en allmän kostnadsjakt skulle vidmakthållas. Några privata abonnenter synes se abonnemanget som ett understöd åt en i och för sig, från allmän nationell synpunkt, nödvändig verksamhet, av vilken de likväl ej förväntar sig draga någon affärsmässig eller ekonomisk fördel. Detta får dock ej undanskymma det faktum, att flertalet företag uttrycker sin tillfredsställelse med rapporteringen och även i flera fall framhållit att man särskilt för sin långsiktiga strategiska planering haft ovärderlig nytta av byråns översikter.

4.2 Myndighetssidan

Som tidigare nämnts är abonnenterna från myndighetssidan sex till antalet. Därutöver erhåller bl a utrikes-, handels- och industridepartementen samt försvarsstaben rapporter från Öst Ekonomiska Byrån utan att formellt sett tillhöra abonnentkretsen. Detta får snarare ses som en frukt av det samarbete mellan näringslivet och staten som resulterade i stiftelsens - och byråns - tillkomst i början av 1960-talet och statsmakternas i 2.3 ovan redovisade ekonomiska understöd till verksamheten.

Vad först gäller departementen, är utrikes- och handelsdepartementen de som har den närmaste kontakten med byrån och den mest omedelbara nyttan av rapporteringen. Inkommande rapporter delges, om de bedöms ha ett allmänt intresse, med i stort sett samtliga beskickningar i statshandelsländerna och, i allmänhet, med delegationerna vid EG- och EFTA-huvudkvarteren i Bryssel.

och Genève. Dessutom delges rapporterna givetvis med berörda handläggare inom departementen. Rapportering med inriktning på ett bestämt land delges ofta - förutom inom departementen - endast med ambassaden i det berörda landet. För arbetet inom departementen utgör rapporteringen ett viktigt underlag. Beträffande vissa områden, såsom t ex samarbetet inom SEV, kan rapporterna i själva verket sägas till viss del ersätta departementens egen bevakning.

Beträffande beskickningarna i öststatsländerna är dessa genomgående mycket positiva till byråns rapporter. Detta gäller givetvis i främsta rummet beskickningarna i de större länder inom östblocket, åt vilka byrån ägnar sin huvudsakliga uppmärksamhet. Även beskickningarna i de mindre länderna uttrycker emellertid uppskattning över rapporteringen. Vad som framför allt värdesättes är de översiktliga rapporter som görs beträffande hela östblocket eller beträffande samarbete osv inom SEV, vilka områden beskickningarna i allmänhet ej har resurser att bevaka på motsvarande sätt. Även de mer analytiskt genomarbetade rapporterna beträffande det egna beskickningslandet bedöms i allmänhet vara av stort intresse, eftersom motsvarande resursbrist ofta finns även på detta område. Dessutom understrykes av flera beskickningar, att det inhemska nyhetsflödet är så ostrukturerat att en motsvarande analys från beskickningens sida, utan tillgång till de västliga kunskapskällor som byrån utnyttjar, skulle ställa sig svår att göra. De mer översiktliga rapporterna om enstaka länders ekonomi synes framför allt vara av intresse som allmänt informationsmaterial för beskickningarna i de andra länderna. Någon större risk för dubbelarbete anses i allmänhet ej föreligga. I några fall finns direkta kontakter mellan tjänstemän på beskickningen och Öst Ekonomiska Byrån. Emellertid framförs från ett antal beskickningar önskemål om en större samordning och en utvidgad kontakt med Öst Ekono-

miska Byrån i framtiden. De fall av dubbelarbete som trots allt kan förekomma skulle på detta sätt elimineras och planläggningen av beskickningarnas utredningsverksamhet och rapportering underlättas. I några fall framföres önskemål om att rapporteringen skulle vara av ännu mer analytisk karaktär, inriktas mer på vissa specialområden eller i större utsträckning på den svenska exportindustriens behov av information om kommersiella förhållanden.

Av de sex abonnenterna på myndighetssidan har tre (FOA, SSLP och ÖEF) anknytning till den militära och den civila beredskapen och till långsiktig, strategisk planering inom dessa områden, medan tre (kommerskollegium, STU och EKN) har sin huvudsakliga uppgift på det ekonomiska området. Utifrån sina olika utgångspunkter är samtliga myndigheter av den uppfattningen, att byråns rapporter väl fyller deras respektive behov och uppfyller högt ställda krav på tillförlitlighet och informationsvärde. Även aktualiteten bedöms som tillfredsställande. Även om det under senare år ökade utflödet av information rörande Öst medfört att myndigheterna i regel har tillgång till och utnyttjar åtskilliga andra informationskällor, så betecknas ändå rapporteringen som unik och i de flesta fall oundgänglig som ett underlag och korrektiv vid bedömningen av dessa andra källor. I några fall understryks vikten av att Sverige överhuvud taget har tillgång till en institution av byråns typ som gör det möjligt att deltaga i en meningsfull diskussion med andra länder på det aktuella området. Rapporterna anses överlag väl täcka de ämnesområden som myndigheterna har intresse av. I några fall förekommer nära kontakter mellan tjänstemän på respektive myndighet och byrån, till följd varav myndigheternas särskilda önskemål till viss del tillgodosätts. Myndigheterna är genomgående positiva till en fördjupning av kontakterna och en utvidgning av byråns verksamhet.

4.3 Företagssidan

Huvuddelen av de övriga abonnenterna utgöres av företag - statliga eller privatägda - inom den svenska storindustrin särskilt inriktad på export samt av banker och av organisationer med anknytning till näringslivet. Några av dessa företag eller organisationer har abonnerat på byråns rapporter sedan verksamheten inleddes eller strax därefter. Sammanlagt ett 15 tal har tecknat abonnemang sedan mer än 10 år tillbaka. Någon egentlig ackquisition av nya abonnenter har ej förekommit; abonnemangstecknandet har i allmänhet föregåtts av kontakter med någon ledamot av stiftelsens styrelse.

Även om också denna krets av abonnenter genomgående bedömer kvaliteten på byråns rapportering som mycket hög, skiftar såsom antytts ovan omdömena om rapporteringens nytta eller användbarhet för företagen. Dess främsta värde är enligt det överväldigande flertalet av de abonnerande företagen den allmänna orientering om den ekonomiska utvecklingen som tillhandahålles. I några fall anses rapporterna vara av värde även för bedömning av konkurrensförhållanden, teknisk utveckling, nyproduktion m m. Det har även framhållits att byråns rapportering rörande statshandelsländernas valutaförhållanden givit gott underlag för bedömning av de berörda ländernas kreditvärdighet. Endast i ett fåtal fall uppger byråns informationsverksamhet direkt ha lett till konkreta affärsresultat. Underlaget för sådana resultat kan vara de s k notiserna, för vilka några av företagen uttrycker sin uppskattning medan andra uppger sig få tillgång till motsvarande information snabbare och säkrare genom andra källor. Även de som kunnat notera konkreta affärsresultat framhåller emellertid i första rummet rapporternas värde såsom underlag för mer långsiktig strategisk planering med avseende på produktion, export m m. Detta understrykes av att rapporterna i allmänhet delges med personer i företagets ledning eller med andra som har ett övergripande

ansvar för statshandelsmarknaderna. I så gott som samtliga företag bevaras rapporterna i arkivsystem för framtida bruk och återblickar.

För dessa sistnämnda ändamål uppges rapporteringen vara av stor betydelse och ej kunna direkt ersättas av andra källor. De få företag som anser sig ha mindre nytta av rapporteringen anger som skäl frånvaron av information av direkt kommersiellt intresse och behovet av aktualitet, vilket rapporteringen ej anses tillgodose. I några fall anses att de andra källor som står företagen till buds skulle, eventuellt med någon utvidgning, kunna ersätta byråns rapportering. Någon direkt motsvarighet till rapporterna anses emellertid ej kunna uppbringas på annat håll. Beträffande rapporternas olika ämnesområden anser flertalet företag att rapporteringen om branscher, industriprojekt osv är mest givande, medan de mer allmänt hållna länderöversikterna mest tjänar som bakgrundsinformation.

Påfallande är att flera av de mest positivt inställda företagen har en fortlöpande kontakt med byrån och härigenom i någon utsträckning påverkar rapporteringens utformning samt införskaffar kompletterande upplysningar med anknytning till byråns rapporter. Kontakterna mellan byrån och flertalet företag är emellertid i regel mindre väl utvecklade. I några fall efterlyses en sådan kontakt. I andra fall förefaller företagen vara tillfreds med att spela en passiv roll, i allmänhet i förmodan att deras speciella önskemål ej kan tillgodoses inom ramen för byråns verksamhet. Även bland helt passiva företag förekommer emellertid de som är odelat positiva till byråns rapportering.

5 BEDÖMNING AV ÖST EKONOMISKA BYRÅNS NUVARANDE
VERKSAMHET OCH DESS ORGANISATION

5.1 Allmänt

De östeuropeiska och övriga statshandelsländernas betydelse för Sveriges utrikeshandel har växlat under de senaste åren. Medan dessa länders andel av Sveriges totala utrikeshandel, såsom framgår av nedanstående tabell, visade en markant stegring under mitten av 1970-talet, har en viss tillbakagång skett under de senaste åren. Alltjämt ligger dock nivån över de cirka fyra procent som tidigare ansågs normalt.

Sveriges handel med statshandelsländer

	1960	1974	1975	1976	1977	1978 (prel)
Sv.export (milj kr)	640	3 963	5 313	4 957	4 771	5 190
Sv.import (milj kr)	669	3 953	4 888	5 344	5 429	5 167
Sv.export i % av totalexporten	4,8	5,6	7,4	6,2	5,6	5,3
Sv.import i % av totalimporten	4,5	5,7	6,3	6,4	6,0	5,6

Detta är i sin tur endast en illustration av handelsutbytet mellan Öst och Väst i stort, för vilket en liknande utveckling kan noteras. Till följd av ett ökat intresse för dessa marknader har även behovet och utbudet av information om de ifrågavarande ländernas ekonomiska struktur, utveckling och framtidsplaner ökat. Trots ökningen kan informationsutbudet i kvantitativt hänseende ej jämföras med det oändligt mycket större utbudet av information och uppgifter om ekonomiska förhållanden i de västerländska industriländerna. Härtill kommer emellertid att även bedömningen och utvärderingen av den information som finns om statshandels-

ländernas ekonomi i allmänhet erbjuder betydande svårigheter på grund av de avsevärda olikheterna främst i den ekonomiska strukturen och i systemen i stort. För att rätt kunna tillgodogöra sig informationen krävs därför en särskild kunskap om dessa för de västerländska ländernas främmande ekonomier.

Sverige kan självfallet ej för sin kunskap på detta område vara beroende av endast utländska källor. Det är nödvändigt att här i landet finns en tillräckligt väl underbyggd bas för egna ställningstaganden och bedömningar, både för vårt omedelbara egna behov och för ett utbyte av idéer över gränserna. Även om ett sådant underlag i viss utsträckning finns hos olika myndigheter eller företag genom direkta kontakter med statshandelsländerna eller genom internationellt samarbete är det Öst Ekonomiska Byråns rapportering som för Sveriges del huvudsakligen utgör denna bas. Det är utredningens bestämda uppfattning, att byrån i stor utsträckning täcker Sveriges behov av en informationskälla med denna funktion. Omfattningen, inriktningen och utformningen av byråns rapportering måste bedömas som mycket tillfredsställande. Organisationen fungerar flexibelt och effektivt till en anmärkningsvärt låg kostnad. Byrån fyller vidare en viktig funktion som utbildare för unga akademiker med intresse för östekonomiska förhållanden och som ett allmänt forum för kontakter mellan svenska och utländska ekonomer och sakkunniga med särskild inriktning på östekonomierna.

I direktiver för denna utredning framhölls att i första hand möjligheten borde prövas att basera verksamheten på det nuvarande samarbetet mellan stat och näringsliv, under förutsättning att reellt intresse förelåg från näringslivets sida. Det oaktat och även om byråns verksamhet under snart tjugo år måste betraktas som mycket tillfredsställande, måste man dock ställa sig frågan om ej detta slags underrättelseverksamhet i första rum-

met borde vara en myndighetsuppgift och därför bedrivs i helt statlig regi. Det närmast till hands liggande alternativet vore i så fall att en funktion motsvarande byråns inrättades vid någon myndighet sorterande under utrikes- eller handelsdepartementet varvid kommerskollegiet närmast synes komma ifråga. Ett annat alternativ vore en anknytning till något universitet eller forskningsinstitut.

Utredningen har emellertid funnit att den nuvarande konstruktionen i många avseenden uppvisar avgörande fördelar jämfört med tänkbara alternativ. Inledningsvis kan påminnas om, att byrån bildades delvis på grund av en önskan att låta näringslivet få del av den ekonomiska information rörande Öst som fanns hos myndigheterna men som av olika anledningar ej kom företagen till godo. Även om samarbetet mellan staten och näringslivet inom Öst Ekonomiska Byrån på flera punkter kan förbättras, till vilket utredningen återkommer nedan, är otvivelaktigt byrån ett utmärkt forum för ett samarbete på detta område och för ett utbyte av information till nytta för båda parter. Byråns organisation har vidare uppvisat en flexibilitet, som torde vara av stor betydelse för en framgångsrik verksamhet på det ifrågavarande området, men som skulle kunna gå förlorad hos en myndighet. I organisationsformen ligger också att en genomströmning och utbildning av unga akademiker sker på ett sätt som ej torde komma ifråga hos en myndighet. Trots denna genomströmning finns tack vare organisationens karaktär och arbetsrutinerna den kunskapsbas och kontinuitet som torde vara en förutsättning för den rätta förståelsen av östekonomiska frågor. Öst Ekonomiska Byråns namn är inarbetat och dess kontakter med utländska källor är goda och i avsaknad av en formalism, som kunde utgöra ett hinder för motsvarande kontakter mellan en svensk myndighet och dessa källor. Som tidigare sagts är kostnaderna för verksamheten, både totalt sett och från statlig synpunkt avsevärt lägre än om staten själv skulle ha finansierat hela verksamheten.

Beträffande möjligheten av en anknytning till universitet eller högskolor, gäller på flera punkter samma förhållanden som nu redovisats. Den måhända tyngst vägande invändningen mot en sådan konstruktion torde vara att samarbetet med näringslivet skulle avsevärt förändras och att verksamheten skulle löpa uppenbara risker att få akademisk karaktär och bli inriktad på forskning och därmed i ännu mindre utsträckning vara ägnad att tillgodose företagssidans speciella behov än vad som nu är fallet.

Utredningen har styrkts i sin uppfattning att man bör söka bibehålla nuvarande i och för sig unika organisationsform av det faktum, att de abonnenter såväl på myndighetssidan som bland företagen, med vilka organisationsfrågan dryftats, ställt sig avvisande till tanken på en överflyttning av verksamheten till någon myndighet eller till en akademisk institution.

Vad som nu sagts utesluter i och för sig ej att byråns organisation och verksamhet på vissa områden kan anses uppvisa en del brister. Dessa rör dels de juridiska eller organisatoriska formerna för byråns verksamhet, dels kontakten och samarbetet med abonnenterna och de andra avnämarna, vilket i sin tur i någon utsträckning påverkar rapporteringens omfattning och inriktning. I det följande skall belysas de frågor som härvid uppkommer.

5.2 Juridiska och formella aspekter på organisationsformen

Det har tidigare sagts att byråns organisation har kännetecknats av en mycket hög effektivitet och flexibilitet. Det kan dock ej förnekas att de juridiska formerna för organisationen är något egenartade. Öst Ekonomiska Byrån är som tidigare nämnts den yttre manifestationen av stiftelsen. Denna har bildats av tre banker, varav en

numera ej tar del i stiftelsens angelägenheter. Stiftelsen bildades ej, som brukligt är, genom att egendom avsattes till förvaltning och utnyttjande för visst angivet ändamål. Stiftelseurkunden innehåller endast anvisningar för hur en framtida utredningsverksamhet skall bedrivas. Anslutna till stiftelsen, men ej på sedvanligt sätt direkt gynnade av eller utpekade i stiftelsens ändamålsbestämmelser, är de som tecknar abonnemangskontrakt med stiftelsen. Abonnenterna utgör också stiftelsens högsta beslutande organ och utser styrelsen, som i sin tur utser dels verkställande direktör för byrån, dels - inom sig - ordförande för styrelsen. Stiftelsen är en fullgånge juridisk person. Öst Ekonomiska Byrån kan ej uppfattas på annat sätt än som ett annat namn för stiftelsen; fråga är i vart fall ej om en självständig juridisk person som kan inneha tillgångar och skulder, ingå avtal m m. Den verkställande direktören för byrån, eller rättare stiftelsen, utses av styrelsen men innehar en statlig byråchefsbefattning, personlig och knuten till kommerskollegiet, över vars anslag medel utgår för direktörens lönekostnader.

De speciella formerna för byråns verksamhet får ses delvis mot bakgrunden av de inledningsvis nämnda diskussionerna mellan stat och näringsliv, vilka resulterade i stiftelsens tillkomst; detta har likväl ej kommit till klart uttryck i stiftelseurkunderna eller på annat sätt. De underhandsöverenskommelser som synes ha träffats i samband med byråns inrättande och under tiden därefter torde sålunda utgöra förklaringen till att de viktigaste avnämarna på den statliga sidan, dvs departementen, å ena sidan tillskjuter en stor del av de medel som behövs för verksamhetens bedrivande, å andra sidan ej har något abonnemangs- eller avtalsförhållande till byrån och således saknar formella möjligheter att via stiftelsens beslutande organ eller på annat sätt utöva inflytande över verksamheten. Myndighetsintresset representeras f n formellt endast av de sex myndigheter och - i viss mån - de sex statliga företag som ingår bland

byråns abonnenter. Någon möjlighet att påverka verksamheten genom den statligt avlönade verkställande direktören torde ej heller finnas, eftersom denne endast ansvarar inför styrelsen.

Det skall givetvis ej bortses från, att det sammanlagda statliga ekonomiska understödet i form av lön, forskningsbidrag och abonnemangsavgifter till byrån i realiteten innebär en avsevärd möjlighet att påverka verksamheten och ej heller från att statens och myndigheternas intressen hittills i hög grad tillgodosetts såsom framgått av avsnitt 4 ovan. Detta bör emellertid enligt utredningens mening ej hindra att staten fortsättningsvis - utan att arbetet därigenom försvåras eller att flexibiliteten minskas - även formellt tillerkännes möjligheter att öva inflytande på verksamheten i rimlig proportion till den ekonomiska insatsen. Härtill kommer att en för statens engagemang i byråns verksamhet synnerligen viktig fråga, nämligen utseende av efterträdare till den nuvarande direktören då denne inom ett eller två år pensioneras. Slutligen har en formalisering av statens roll i byråns organisation och verksamhet betydelse även för myndighetssidans möjligheter i stort att taga del av rapporteringen, till vilken fråga utredningen återkommer under 5.3 nedan.

5.3 Sekretess och upphovsrätt

Huvuddelen av byråns underlag för rapporteringen utgörs av offentligt material. Emellertid får byrån även tillgång till dels allmänna handlingar, som är sekretessbelagda enligt bestämmelserna härom i sekretesslagen, dels delvis konfidentiella rapporter och uppgifter från utländska källor. Såvitt avser de allmänna handlingarna underlättas tillhandahållandet till byrån genom den verkställande direktörens tjänsteställning. Vad beträffar informationen från andra källor erhålles denna genom byråns egna abonnemang eller särskilda kontakter och frågan om dess hemlighållande avgöres av byrån själv med

beaktande av uppgiftslämnarnas önskemål. Att byrån i egenskap av en privaträttslig organisation kan vägra att utlämna denna information är ofta en förutsättning för att informationen skall ställas till byråns förfogande. Dessa nu angivna förhållanden är av stor vikt för byråns verksamhet, eftersom de är förutsättningar för ett fritt samarbete och utbyte av information både med myndigheterna och med andra, privata, uppgiftslämnare och avnämare.

Byråns verksamhet bygger främst till huvudsaklig del på ett abonnemangsförhållande eller, såvitt avser myndigheter som ej tecknat abonnemang, på ett likartat ehuru oreglerat förhållande. Om rapporterna blev allmänt tillgängliga skulle byrån givetvis ej kunna basera verksamheten på abonnemangsavtal och intäkterna därifrån, eftersom tecknandet av abonnemang ej då skulle medföra en unik rätt att få taga del av rapporterna. Vad gäller företagssidan ligger det i sakens natur att de enskilda abonnenterna ej har intresse av att vidarebefordra informationen till utomstående. De är dessutom bundna av bestämmelsen i abonnemangsavtalet, att mottagen information skall behandlas konfidentiellt.

Vad gäller myndighetssidan är det ej på samma sätt självklart att intresse saknas av att innehållet i rapporterna sprids till en vidare krets. På grund av bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen är myndigheterna vidare ej i och för sig bundna av någon avtalad diskretionsplikt beträffande handlingar som inkommer till dem. Allmänna handlingars offentlighet eller hemlighållande bestäms uteslutande med ledning av vad som stadgas i sekretesslagen. Emellertid får i allmänhet rapporternas innehåll anses vara sådant, att hemlighållande skall ske med stöd av främst 3 § 2 st sekretesslagen rörande främmande makt eller dess förhållanden.

Även om så ej klart utsäges i sekretesslagen, anses emellertid dess bestämmelser i första hand reglera tillhandahållande av allmänna handlingar utanför myndighets sfären. Frågan huruvida bestämmelserna jämväl skall äga tillämpning i förhållande mellan olika myndigheter har varit föremål för mycken diskussion. Å ena sidan har anförts, att det ligger i sakens natur att utlämnande av allmänna handlingar mellan samverkande och samarbetande myndigheter ej regleras av sekretesslagen. Å andra sidan hävdas, att sekretessintresset, i vart fall såvitt avser enskilda personers rätt, är minst lika starkt - om ej starkare - i förhållandet myndigheter emellan. Beträffande handlingar, vilkas hemlighållande be-tingas av hänsyn till främmande makt, torde emellertid sekretessintresset, oavsett utgångspunkten för intresseavvägningen, vara litet när det gäller utlämnande av handlingar till annan myndighet, som för sitt arbete har behov av handlingarna i fråga.

Mot denna bakgrund kan ifrågasättas, om myndigheterna bland byråns avnämare skulle kunna vägra utlämnande av rapporterna till andra, icke abonnerade, myndigheter. En sådan vägran torde enligt utredningens mening ej ha stöd i sekretesslagstiftningen. Det lär hur som helst ej komma ifråga, att på en förfrågan från en annan myndighet om ett visst sakförhållande ej lämna upplysning baserad på rapporternas innehåll. Utredningen finner för sin del att en begränsning av de abonnerade myndigheternas möjligheter att till andra myndigheter vidarebefordra byråns rapporter ej torde vara lagligen möjlig och ej heller synes acceptabel från samhällsekonomisk synpunkt eller med hänsyn till myndigheternas allmänna funktioner och uppgifter.

Emellertid begränsas samtliga avnämares möjlighet att förfoga över rapporterna på ett annat sätt. Sålunda har byrån upphovsrätt till sina rapporter och därmed också uteslutande rätt att förfoga över dem genom fram-

ställning av nya exemplar. Avnämarna äger således ej rätt att flerfaldiga rapporterna och sprida dem vidare. Utan att detta är inskrivet i abonnemangskontrakten eller eljest klart uttalas, förutsätts också avnämarna ej kopiera eller på annat sätt flerfaldiga rapporterna. Härigenom har byrån en möjlighet att i realiteten begränsa spridningen. Såsom framgått ovan kan emellertid byrån ej hindra att, såvitt avser myndighetssidan, de exemplar av rapporterna som överlämnats till avnämarna av dessa vidarebefordras till andra myndigheter.

Utredningen anser att verksamheten även framdeles bör bedrivas på grundval av abonnemangsförhållanden, eftersom detta är förutsättning för den organisationsform, som uppvisar de tidigare nämnda fördelarna. Utredningen finner emellertid de förhållanden som råder i sekretess-avseende otillfredsställande och ägnade att skapa missförstånd eller irritation. En lösning som undanröjer nu berörda problem bör därför söka uppnås utan att detta påverkar de grundläggande principerna för byråns nuvarande verksamhet.

5.4 Kontakten med avnämarna och omfattningen av avnämarmarknaden

Det har tidigare framhållits, att en fördel med byråns nuvarande organisation och verksamhetsformer är att kontakterna mellan stat och näringsliv på det förevarande området underlättas samt att båda dessa avnämargrupper får information från en gemensam källa, som hos sig kan insamla och smälta information från båda grupperna. I denna konstruktion, som är rationell och smidig, ligger också en möjlighet för samtliga avnämare att genom kontakter med byrån söka tillgodose sina särskilda behov eller ge allmänna impulser till rapporteringen.

Denna kontakt synes vad gäller myndighetssidan fungera tillfredsställande. Myndigheterna har över lag förklarat sig mycket nöjda med den kontakt de har med byrån och med de resultat som härigenom uppnåtts. Bland de privata avnämarna är, som tidigare nämnts, tillfredsställelsen över byråns verksamhet störst bland dem, som också har en närmare informell kontakt med byråns tjänstemän. Det stora flertalet av de privata avnämarna saknar emellertid en sådan kontakt. Flera har dock uttryckt intresse för en större möjlighet att på något sätt påverka rapporteringens ämnesval och inriktning. Även beskickningarna har uttryckt önskemål om att i närmare samverkan med byrån söka planera sin rapporterande verksamhet.

Utredningen finner önskvärt att någon form av närmare kontakt mellan byrån och dess avnämare etableras, såväl för att bättre tillvarata avnämarnas intressen som för att underlätta samverkan och planering. Formerna för denna närmare kontakt kan diskuteras. Naturligtvis bör även framdeles direkta kontakter på initiativ från avnämarna möjliggöras. För bland annat en planering i samverkan krävs emellertid därutöver, att representanter för avnämarna och byråns ledning i mer organiserad form gemensamt drar upp riktlinjerna för rapporteringen. Dessa personer skulle sålunda kunna bilda en sk referensgrupp, i vilken byråns rapportering kan avstämmas mot avnämarnas behov och synpunkter utbytas beträffande rapporteringens innehåll. Även denna förändring bör kunna genomföras utan att effektiviteten i verksamheten blir lidande.

Vad som nu avhandlats berör i någon utsträckning även en annan fråga, nämligen avnämarkretsens storlek och samarbete med icke-abonnenter på den privata sidan. Stiftelsen har sedan verksamheten startade delvis medvetet hållit abonnenternas antal nere. Antalet har aldrig med större marginal överskridit de nuvarande 30

(här till kommer givetvis de icke-abonnerande avnämarna på myndighetssidan).

Sammanlagt har emellertid ca 20 ytterligare företag eller organisationer från tid till annan abonnerat på byråns tjänster. Vidare har under senare år nya företag vuxit fram med intressen att bevaka på den marknad som här är ifråga, vilka aldrig varit abonnenter. Även om endast större företag kan förmodas ha tillräckligt intresse för byråns typ av rapportering för att teckna abonnemang till den nuvarande ändå relativt låga kostnaden, bör sammantaget finnas utrymme för en utvidgning av abonnentkretsen. Någon aktiv och målmedveten ackquisition har ej förekommit och - på grund av arbetsbelastningen - ej heller varit möjlig från byråns sida. Med ökade resurser bör detta emellertid eftersträvas. Det är ett allmänt intresse att byråns information sprids så mycket som möjligt inom näringslivet. Detta kan bl a uppnås genom ett närmare samarbete med näringslivets intresseorganisationer, liksom och kanske framför allt med Exportrådet. Här innebär emellertid abonnemangsförhållandet onekligen ett problem, eftersom rapporterna ej gärna från byråns synpunkt kan genom en abonnent få spridas till icke-abonnenter. I exemplarrätten enligt upphovsrättslagen ligger dock en möjlighet till faktisk begränsning av spridning av rapporterna som bör kunna lämna utrymme för någon form av samarbete mellan byrån och nu avsedda organisationer.

5.5 Rapporteringens innehåll

Majoriteten av avnämarna är nöjda med rapporteringens innehåll. Som utredningen kunnat konstatera täcker också byråns rapporter ett, med hänsyn till tillgängliga resurser, mycket stort område. Tyngdpunkten ligger i överensstämmelse med vad som framhålls i stadgarna på den makroekonomiska utvecklingen. Utredningen har tidigare framhållit att det främst är på detta område som

behovet av en tillförlitlig och sakkunnig informationskälla gör sig gällande.

Emellertid har den kritik, som förekommer bland avnämarna, främst riktat sig mot att byråns rapporter brister i vad gäller kommersiellt inriktat eller användbart material. Denna kritik kommer givetvis i första hand från enskilda företag. Även några beskickningar har emellertid, med näringslivets väl för ögonen, framfört liknande synpunkter. Vidare kan märkas att de mest positiva enskilda avnämarna i regel uttryckt sin största tillfredsställelse med de rapporter som går in på en mer inträngande analys av branschförhållanden.

Det har tidigare framhållits att den fördel som står att vinna med nuvarande organisation framför allt är samarbetet mellan stat och näringsliv beträffande information på det förevarande området. Utredningen finner det därför angeläget att rapporteringen söker tillfredsställa båda dessa huvudavnämares olika behov. Därför bör inom byrån, kanske genom den ovan föreslagna referensgruppen, möjligheterna undersökas av en ökad inriktning på företagets behov av en mer affärsmässigt eller kommersiellt inriktad information. Detta beaktande av kommersiella intressena bör kunna ske inom ramen för den nuvarande verksamheten och bör ej påverka den huvudsakliga inriktningen av rapporteringen av idag.

Beträffande den del av byråns rapportering som består av de s k notiserna, synes - även om positiva röster förekommit - den övervägande delen av abonnenterna finna dessa sakna nödvändig aktualitet. Denna del av verksamheten torde väl också snarast ha betraktats och behandlats som en biprodukt av rapporteringen i stort. Detta är emellertid den del av byråns service som f n är mest utpräglad kommersiellt inriktad. Eftersom byrån förfogar över ett synnerligen gott underlag i form av tidningar, tidskrifter och nyhetsbulletiner och därjämte har den sakkunskap som krävs för bedömningen av de

industrinyheter som här är ifråga, borde denna service kunna göras värdefull för mottagarna. En översyn av nuvarande arbetsrutiner synes därför vara tillräddlig för att utröna om kravet på aktualitet kan bättre tillgodoses. Utredningen vill för sin del peka på, att ett samarbete med Exportrådet, som självt förmedlar denna typ av nyheter och har ett väl utvecklat system härför, borde kunna åvägabringas och bli fruktbringande för båda parter.

Det kan slutligen ifrågasättas, om ej verksamheten till någon del borde kunna inriktas på att tillgodose enskilda avnämares önskemål om specialrapporter. Sådana rapporter har förekommit i en viss, mycket begränsad, utsträckning tidigare. En möjlighet till uppdragsgivning på ett sätt som motsvarar vad som förekommer hos flera andra liknande typer av servicefunktioner i samhället, bör enligt utredningens mening verksamt bidra till ett mer aktivt intresse från avnämarnas sida samt vara ett sätt att tillgodose de enskilda avnämarnas individuella intressen. En sådan utvidgad uppdragsverksamhet skulle också kunna lämna ett värdefullt bidrag till byråns finansiering. Utredningen har ej funnit anledning närmare överväga de tänkbara formerna för en sådan verksamhet. Under förutsättning att möjligheten endast skulle stå öppen för abonnentkretsen, kan tänkas ett särskilt för varje enskilt uppdrag fastställt pris för specialrapporten. Med uppdragsgivarens medgivande kan även tänkas att rapporten för en viss summa också tillhandahålles andra abonnenter. Eventuellt kan tänkas att rapporten ingår i byråns reguljära rapportering, men att uppdragsgivaren såsom den främste intressenten likväl betalar en viss andel av kostnaden. Utredningen anser vidare att möjligheter för icke-abbonenter att på uppdragsbasis beställa särskilda utredningar inte bör uteslutas.

5.6 Resurser och ekonomi

Flera av de förändringar som diskuterats ovan kräver ökade ekonomiska resurser hos byrån. Även med den nuvarande omfattningen av verksamheten är byråns ekonomi ansträngd. Under 2.3 ovan har nämnts att byrån under år 1978 fick ett särskilt bidrag från handelsdepartementet för att kunna fullgöra sina uppgifter. Även under tidigare verksamhetsår har det ekonomiska läget ofta varit prekärt.

Anledningen till de ekonomiska problemen är bl a att byrån eller stiftelsen ej har några egna tillgångar. Verksamheten drives utan vinstsyfte; intäkter och utgifter skall balansera varandra. Medan abonnemangsavgifterna i stort sett varit orörliga och fasta, varierar flera av posterna på kostnadssidan från år till år och medför ibland oväntade underskott som måste täckas, men till vilket det ej finns några reserver hos byrån.

Det har redan sagts att kostnaderna för byråns verksamhet är anmärkningsvärt låga. Det sammanlagda statliga stödet i form av lönekostnader, forskningsbidrag och abonnemangsavgifter (de statliga företagen ej inräknade) uppgick år 1978 till ca 490 000 kr. Då det samtidigt står klart att verksamheten avlastar det allmänna från annars naturliga uppgifter samt måste anses i hög grad samhällsnyttig, anser utredningen att ett utökat statligt finansiellt stöd, som på ett rimligt sätt tryggar byråns arbete, är påkallat och samhällsekonomiskt försvarligt. Härvid skall också beaktas den ökade spridning av byråns rapporter inom myndighetssfären som torde kunna bli följden av större allmänt stöd.

Detta ökade stöd är påkallat redan med den nuvarande verksamheten. Med ökad kontaktverksamhet, uppdragsarbete och samarbete följer också behov av större re-

surser för att uppnå önskat resultat, främst i form av ytterligare personella resurser. Åtminstone en kvalificerad heltidsanställd utredare bör ytterligare knytas till byrån. Detta är också ett önskemål från allmän rekryteringssynpunkt; med två - eller flera - heltidstjänster (förutom verkställande direktörens) underlättas utbildningen inom byrån på ett specialområde där de naturliga avancemangsmöjligheterna är små. En återväxt inom byrån av östekonomiska specialister är således både i byråns och det allmännas intresse.

6 FÖRSLAG

6.1 Allmänt

Enligt direktiven för utredningen skulle utredaren mot bakgrund av den undersökning han företog av avnämarnas behov och intresse av Öst Ekonomiska Byråns verksamhet lämna förslag om verksamhetens inriktning, omfattning, organisation och finansiering.

Utredningen har i föregående avsnitt upptagit frågor i de nu angivna avseendena som bör eller kan föranleda olika åtgärder för att förbättra eller effektivisera byråns verksamhet. Det torde emellertid också ha framgått, att utredningen är av den uppfattningen, att Öst Ekonomiska Byrån huvudsakligen och väsentligen fungerar mycket tillfredsställande och att alla förändringar om möjligt bör genomföras inom ramen för byråns nuvarande verksamhet och organisation. Utgångspunkt för utredningens nedan framställda förslag är för övrigt, att statsmakterna ej kan direkt föreskriva formerna för eller inriktningen av verksamheten hos byrån eller stiftelsen, som är ett privaträttsligt subjekt, utan endast i egenskap av abonnent eller genom ett särskilt avtal tillförsäkra sig att det allmännas intressen tillgodoses. Såvitt avser viktiga formella, juridiska och ekonomiska aspekter av statsmakternas engagemang i byråns verksamhet saknas för närvarande i stor utsträckning klara regler eller överenskommelser av nu angivet slag. Utredningen anser mot denna bakgrund att ett avtal bör träffas vari tillhandahållandet av byråns rapporter till myndigheterna, det statliga ekonomiska bidraget till verksamheten och det statliga inflytandet m.fl. frågor regleras.

6.2 Riktlinjer för avtal om förhållandet mellan staten och Öst Ekonomiska Byrån

6.2.1 Avtalspartners

På den statliga sidan finns ett flertal intressenter såväl på departementsplanet som på myndighetsplanet vilka av olika skäl har behov av och intresse för Öst Ekonomiska Byråns produkter. Hittills har var och en för sig genom att teckna abonnemangsavtal eller på annat sätt reglerat sitt förhållande till stiftelsen och byrån. Bland de statliga intressenterna ingår, som nämnts, flera departement och utredningen finner det därför naturligt att regeringen med sitt övergripande ansvar för de olika aspekter som kan läggas på byråns verksamhet i första hand själv företräder staten som avtalspartner.

Vad härefter gäller frågan om vilken institution som lämpligen bör vara statens motpart i ett avtal av förevarande slag kan olika alternativ övervägas.

Det ligger nära till hands att i första rummet tänka sig att stiftelsen själv skall vara ena parten i ett avtal med staten. Emellertid kan gentemot detta invändas att - även om de ursprungliga stiftarna utgjordes av tre privatägda banker och stiftelsen fortfarande utgör en privaträttslig institution - stiftelsen genom abonnementsstockens och styrelsens sammansättning utvecklats till att bli en slags blandad statlig och privat institution. Stiftelsen som sådan utgör härigenom inte en jämbördig motpart i ett avtalsförhållande med staten. Vidare kan invändas att företagsabonnenterna, även om kretsen varit relativt konstant, dock har ett mycket begränsat ekonomiskt åtagande och med relativt kort varsel kan bringa abonnemangskontrakten att upphöra.

Av detta skäl skulle det vara önskvärt om företagen kunde företrädas av en fristående huvudman som kunde

utgöra garant för ett mera långsiktigt ekonomiskt engagemang svarande mot det statliga åtagandet. Med bortseende från många olikheter när det gäller verksamhetens art och omfattning kan vad beträffar det formella sättet att lösa avtalsfrågan jämförelser härvid göras med statens avtal med Sveriges allmänna exportförening om Sveriges exportråd eller med Sveriges industriförbund om handelsprocedurrådet. I båda dessa fall har staten och näringslivet haft ett intresse av att gemensamt skapa och finansiera en institution för utförande av vissa uppgifter. Det synes emellertid svårt att i förevarande fall finna en organisation på näringslivsidan som skulle lämpa sig att jämte staten vara huvudman för Öst Ekonomiska Byrån. Den krets av företag som är intresserad av byråns verksamhet omfattar såväl industrier som banker och handelsföretag. Med hänsyn härtill synes varken industriförbundet eller bankföreningen, som var för sig inte täcker hela intressentkretsen, kunna komma ifråga. Samtliga de privata företag som kan tänkas tillhöra byråns intressekrets torde däremot vara anslutna till arbetsgivarföreningen, men denna förening synes inte heller lämpa sig som huvudman. Föreningens inriktning sammanfaller knappast med byråns verksamhet och det är dessutom endast ett mycket litet antal av föreningens medlemmar som torde ha större intresse av verksamheten som sådan. En annan tänkbar sammanslutning skulle kunna vara exportföreningen, men även i detta fall torde det endast vara ett begränsat antal medlemmar som kan ha större intresse av verksamheten. Till detta kommer att exportföreningen numera torde ha till huvudsaklig uppgift att vara näringslivets huvudman för exportrådet.

Med hänsyn till dessa omständigheter och till att den krets av företag som främst är intresserad av byrån återfinns bland stiftelsens medlemmar har utredningen funnit att stiftelsen under vissa förutsättningar trots allt torde vara den lämpligaste avtalspartnern.

En viktig förutsättning härvid är att de företag som nu stöder stiftelsen är beredda åtaga sig ett mer långsiktigt engagemang som bättre svarar om än inte helt balanserar mot det statliga engagemenet. Detta skulle exempelvis kunna ske genom att uppsägningstiden för abonnemangsavtalen förlängs.

Vidare synes abonnentkretsen böra renodlas så, att den enbart omfattar företag och andra näringsidkare (privata såväl som statliga), medan däremot de statliga myndigheternas intresse och förpliktelser (såväl de som nu är abonnenter som andra myndigheter) skall regleras genom det föreslagna statliga avtalet, vilket kan betraktas som ett övergripande statligt abonnemangsavtal med stiftelsen.

6.2.2 Avtalets huvudsakliga innebörd

Genom avtalet bör staten tillförsäkra sig dels att mot ekonomiskt vederlag få del av byråns rapporter och övriga meddelanden och informationsmaterial i den utsträckning som bedömes erforderligt för att tillgodose myndighetssidans behov, dels att det allmännas intresse av inflytande över verksamheten står i rimlig proportion till dess ekonomiska och personella insatser.

6.2.3 Rapporteringens delgivning m.m.

I avtalet bör det antal rapporter och andra av byråns producerade handlingar som tillförsäkras staten bestämmas så, att såväl det sammanlagda nuvarande behovet hos avnämarna på myndighetssidan som eventuellt ytterligare behov hos andra, nu icke abonnerande myndigheter kan tillgodoses. Tillhandahållandet av rapporterna etc. kan lämpligen ske genom en av regeringen utsedd kontaktnmyndighet (se punkt 6.2.5).

Byråns rapportering förutses även framdeles vara av sådan karaktär, att de till myndigheterna inkommande hand-

lingarna skall hemlighållas jämlikt 3 § sekretesslagen.

Genom förbud, vilande på upphovsrättslig grund, mot flerfaldigande av rapporterna kan stiftelsen i praktiken försäkra sig om att dess rapporter ej sprids i nämnvärt större omfattning bland myndigheterna än det i avtalet fastställda avtalet medger.

6.2.4 Inflytande

I avtalet bör statens rätt till representation i stiftelsens styrelse regleras. Härvid är att beakta, att styrelsen har och har haft ett starkt inslag av personer med varaktig anknytning till den statliga sidan. Vidare har styrelseledamöterna genomgående innehaft högt uppsatta positioner inom såväl myndigheter som enskilda företag, vilket i hög grad varit ägnat att stärka stiftelsens position och anseende utåt och därigenom varit av synnerligt värde för verksamheten. Genom styrelseledamöternas personliga intresse för östekonomiska frågor har även byrån tillförts stimulans och kunskap som varit mycket värdefull. En ovillkorlig rätt för regeringen att utse styrelseledamöter synes utredningen därför ej erforderlig eller ens önskvärd. En bestämmelse i denna fråga bör utformas så, att regeringen, om antalet styrelseledamöter med anknytning till statlig verksamhet ej genom stiftelsens årsmötesbeslut uppgår till samma antal som de ledamöter som har anknytning till den privata företagssidan, äger rätt att utse de ytterligare personer till styrelseledamöter som krävs för att de statliga styrelseledamöterna skall uppgå till samma antal som de privata, ordföranden oräknad. Regeringen bör vidare ha rätt men ej skyldighet nominera ledamöter till styrelsen. För att markera byråns starka offentliga anknytning är lämpligt om någon form av godkännande eller bekräftelse kan lämnas av regeringen beträffande valet av ordför-

rande. Regeringen eller den myndighet regeringen utser bör slutligen ha rätt att genom revisor granska stiftelsens räkenskaper.

6.2.5 Kontakter

Det är av stor vikt att de nuvarande kontakter som finns mellan abonnerande myndigheter och byrån bibehålles. Av den anledningen bör intresserade myndigheter äga rätt till samma direkta kontakt med byrån, som tillerkännes abonnenter, även om de i fortsättningen ej står i direkt abonnemangsförhållande till byrån. För handläggningen av en del praktiska frågor i relationerna mellan byrån och myndighetssfären bör regeringen dock utse en myndighet, förslagsvis kommerskollegium, som kontaktorgan.

Vidare bör i den referensgrupp, som enligt utredningens förslag under 5.4 ovan bör inrättas, myndighetssidan tillförsäkras representation och därigenom beredas möjlighet att påverka den löpande planeringen av byråns verksamhet. Som representanter för myndighetssidan bör lämpligen fungera personer med nära kontakter med arbetet på beskickningarna och/eller med arbetsuppgifter inom myndighet med särskilt ansvar för ekonomisk planering med inriktning på bl.a. öststatsländerna.

6.2.6 Verksamhetens omfattning och inriktning

Det torde ej vara möjligt eller önskvärt att i ett avtal precisera önskemål beträffande verksamhetens omfattning och inriktning i den mån förändringar skulle anses erforderliga till följd av denna utredning. I avtalet bör dock intagas en hänvisning till de slutsatser som må dragas vid den slutliga behandlingen av utredningen, så att dessa kan tjäna som riktlinjer för det fortsatta samarbetet mellan staten och stiftelsen på det ifrågavarande området.

6.2.7 Finansiering

Det har tidigare framhållits att den ekonomiska osäkerhet som präglar byråns verksamhet ej är tillfredsställande. För att genomföra flera av de tidigare föreslagna förändringarna av verksamheten fordras även ytterligare medel. Alla de statliga medel, som hittills influtit till byrån genom avgifter från abonnerande myndigheter, genom forskningsbidrag samt genom lön till byråns verkställande direktör, bör fortsättningsvis kanaliseras genom den av regeringens utsedda kontaktmyndigheten (kommerskollegium) och betalas i en summa till stiftelsen i vederlag för dess åtaganden enligt avtalet. Med hänsyn till stiftelsens ekonomiska situation och de föreslagna förändringarna samt med beaktande av den större spridning till myndigheterna som blir följden av den föreslagna överenskommelsen med stiftelsen, finner utredningen det rimligt att det statliga stödet påtagligt ökar. Till grund för statens vederlag bör i första hand läggas summan av de statliga medel som utgick år 1978, dvs ca 490 000 kr. Härtill bör läggas ett belopp motsvarande lönekostnaderna för ytterligare en kvalificerad heltidsanställd utredare till byrån samt en kontorsassistent. Eftersom det statliga bidraget till största delen är avsett att bestrida stiftelsens personalkostnader, bör det statliga bidraget årligen justeras med hänsyn till lönekostnadsutvecklingen.

6.2.8 Den verkställande direktörens ställning

Den nuvarande verkställande direktörens innehav av en statlig befattning bottnar i speciella förhållanden i samband med stiftelsens och byråns tillkomst. Detta arrangemang har haft otvetydiga fördelar sett ur stiftelsens synpunkt men också med hänsyn till verksamhetens karaktär. Det torde dock vara svårt för den statliga avtalspartnern att i förväg binda sig för att med-

ge en liknande konstruktion när det i sinom tid blir aktuellt utse en ny verkställande direktör.

Utredningen finner det emellertid angeläget att under alla förhållanden någon form av statlig anknytning eller offentlig status bevaras. Detta är nämligen av stort värde såväl för byråns kontakter med och ställning gentemot andra forskningsinstitut och liknande organ inom och utom Sverige som för samarbetet mellan stiftelsen och staten. Utseende av ny verkställande direktör bör därför ske i nära samråd med regeringen och man bör därvid söka finna en lösning som tillgodoser nyssnämnda krav.

6.2.9 Giltighetstid

För att trygga byråns ekonomi på längre sikt bör det föreslagna avtalet mellan staten och stiftelsen inte ingås för en fixerad tidsperiod utan gälla tills vidare. Givetvis måste möjlighet finnas att säga upp avtalet, men uppsägningstiden bör vara relativt lång. Utredningen vill föreslå att eventuell uppsägning av avtalet, i likhet med vad som gäller i en del snarlika avtal, bör ske minst 18 månader före det budgetårsskifte som skall vara tidpunkten för avtalets upphörande.

De med stiftelsen träffade abonnemangskontrakten gäller även tills vidare. Efter skriftlig uppsägning från endera parten upphör kontraktet att gälla vid utgången av nästföljande kalenderår. I enlighet med vad som ovan nämnts under 6.2.1 bör denna uppsägningstid anpassas till vad som kan komma att gälla i det mellan staten och stiftelsen ingångna avtalet.

6.3 Avslutande synpunkter

Utredningen har ej velat avge ett konkret förslag till avtal med stiftelsen. Ett sådant bör föregås av kontakter och förhandlingar med stiftelsens företrädare. Ett avtal med det föreslagna innehållet torde också kräva godkännande av stiftelsens högsta beslutande organ, dvs. abonnenterna. I samband med att avtalet ingås, bör avvecklingen av de hittillsvarande abonnemangskontrakten med statliga myndigheter regleras.

Det skall slutligen påpekas, vilket även bör beaktas vid utformningen av avtalet, att utredningens förslag om statens åtaganden bestämts mot bakgrund av den nuvarande fördelningen av de ekonomiska bidragen till byrå mellan myndighetssidan och företagssidan. Förslaget innebär visserligen att den relativa storleken av statens ekonomiska åtagande ökar. En förutsättning för ett ökat statligt finansiellt stöd enligt de ovan angivna riktlinjerna bör emellertid minst vara att den nuvarande storleken av företagssidans stöd bibehålles och i vart fall ej minskar t.ex. på grund av att abonnemangsavgifterna för företagen ej följer förändringar i penningvärdet. En sådan utveckling skulle kunna medföra att statens stöd blev så dominerande att grundvalen för samarbetet med företagssidan inom ramen för stiftelsen skulle förändras eller helt ryckas undan.

Bilaga 1

Stadgar för Stiftelsen för utredningar rörande
öst-ekonomiska frågor

(antagna den 16 december 1959 med ändring av namnet
samt § 4 den 22 april 1966 och av §§ 5 och 10 den
3 juni 1969)

§ 1

Stiftelsens namn skall vara Stiftelsen för utredningar rörande öst-ekonomiska frågor.

§ 2

Stiftelsen skall bedriva utrednings- och informationsverksamhet rörande företrädesvis Östblockets ekonomi och relationer till Väst.

§ 3

Den, som önskar utnyttja stiftelsens tjänster, äger - under förutsättning att medgivande lämnas av stiftelsens styrelse - med stiftelsen teckna abonnemangskontrakt enligt formulär, som vid var tid fastställs av styrelsen.

§ 4

Stiftelsens angelägenheter skola handhas av en styrelse å minst tre och högst elva personer. Styrelsen utses årligen å årsmöte med abonnenterna för tiden in till dess nästa årsmöte hållits.

Styrelsen är beslutför när mer än halva antalet ledamöter äro tillstädes.

Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

Styrelsen äger utse person inom eller utom styrelsen att teckna stiftelsens firma.

§ 5

Styrelsen skall vid uppläggnings- och genomförandet av stiftelsens verksamhet fortlöpande samverka med departement och statliga verk jämte forskningsinstitutioner och skall därutöver såsom sakkunniga anlita personer med särskilda insikter inom området för stiftelsens verksamhet.

§ 6

Styrelsen skall ha sitt säte i Stockholm.

§ 7

Stiftelsens räkenskaper skola revideras av en revisor. Revisorn och en suppleant för honom utses årligen å årsmöte med abonnenterna.

§ 8

Stiftelsens räkenskapsår skall sammanfalla med kalenderåret.

§ 9

Styrelsen skall före februari månads utgång vart år till revisorn överlämna förvaltningsberättelse för sistförflutna räkenskapsår.

§ 10

Årsmöte med abonnenterna skall avhållas varje år före juni månads utgång. Kallelse till årsmötet skall jämte kopia av förvaltningsberättelse och revisionsberättelse senast en vecka före stämman avsändas till abonnenterna. Å årsmöte skola följande ärenden förekomma:

- 1) Föredragning av styrelsens förvaltningsberättelse.
- 2) Föredragning av revisionsberättelsen.
- 3) Val av styrelse.
- 4) Val av revisor och revisorssuppleant.
- 5) Bestämmande av arvoden för styrelseledamöter och revisorer.

- 6) Övriga ärenden, som av styrelsen eller abonnent hänskjutits till årsmötet.

Vid omröstning å årsmöte har varje abonnent en röst.

Extra möte med abonnenterna skall äga rum när styrelsen eller två abonnenter så påfordrar.

§ 11

Beslut om stiftelsens upplösning och om ändring av dessa stadgar skall fattas av årsmötet och förutsätter, att minst 2/3 av närvarande abonnenter röstat för sådant beslut.

§ 12

Vid upplösning av stiftelsen skall vad som återstår sedan alla skulder betalats fördelas mellan dem som vid tiden för stiftelsens upplösning äro abonnenter hos stiftelsen, därvid fördelningen skall ske i förhållande till de abonnemangsavgifter som varje sådan abonnent sammanlagt erlagt till stiftelsen under de tre närmast tilläandalupna verksamhetsåren.

§ 13

Denna stiftelse skall vara undantagen från tillsyn enligt lagen den 24 maj 1929 om tillsyn över stiftelser.

(3) Under Section 101(a)(1) of the Internal Revenue Code, a taxpayer is allowed a credit for tax paid to another country on income which is also taxable in the United States.

The credit is limited to the amount of tax paid to the foreign country, and it is not available if the taxpayer has a net operating loss for the year. The credit is also not available if the taxpayer has a net operating loss for the year in which the credit is claimed.

Under Section 101(a)(2) of the Internal Revenue Code, a taxpayer is allowed a credit for tax paid to another country on income which is also taxable in the United States. The credit is limited to the amount of tax paid to the foreign country, and it is not available if the taxpayer has a net operating loss for the year.

Under Section 101(a)(3) of the Internal Revenue Code, a taxpayer is allowed a credit for tax paid to another country on income which is also taxable in the United States. The credit is limited to the amount of tax paid to the foreign country, and it is not available if the taxpayer has a net operating loss for the year.

Under Section 101(a)(4) of the Internal Revenue Code, a taxpayer is allowed a credit for tax paid to another country on income which is also taxable in the United States. The credit is limited to the amount of tax paid to the foreign country, and it is not available if the taxpayer has a net operating loss for the year.

Under Section 101(a)(5) of the Internal Revenue Code, a taxpayer is allowed a credit for tax paid to another country on income which is also taxable in the United States. The credit is limited to the amount of tax paid to the foreign country, and it is not available if the taxpayer has a net operating loss for the year.

Under Section 101(a)(6) of the Internal Revenue Code, a taxpayer is allowed a credit for tax paid to another country on income which is also taxable in the United States. The credit is limited to the amount of tax paid to the foreign country, and it is not available if the taxpayer has a net operating loss for the year.

Under Section 101(a)(7) of the Internal Revenue Code, a taxpayer is allowed a credit for tax paid to another country on income which is also taxable in the United States. The credit is limited to the amount of tax paid to the foreign country, and it is not available if the taxpayer has a net operating loss for the year.

Under Section 101(a)(8) of the Internal Revenue Code, a taxpayer is allowed a credit for tax paid to another country on income which is also taxable in the United States. The credit is limited to the amount of tax paid to the foreign country, and it is not available if the taxpayer has a net operating loss for the year.

Under Section 101(a)(9) of the Internal Revenue Code, a taxpayer is allowed a credit for tax paid to another country on income which is also taxable in the United States. The credit is limited to the amount of tax paid to the foreign country, and it is not available if the taxpayer has a net operating loss for the year.

Bilaga 2

Abonnemangskontrakt

Mellan

härnedan kallad abonnenten, och Stiftelsen för utredningar rörande öst-ekonomiska frågor, här nedan kallad Öst Ekonomiska Byrån eller byrån, har följande avtal träffats.

§ 1

Öst Ekonomiska Byrån, som bedriver utrednings- och informationsverksamhet rörande företrädesvis Östblockets ekonomi och relationer till Väst, åtager sig att främst genom periodiska rapporter tillhandahålla abonnenten de informationer och utredningsresultat, som byrån efterhand disponerar, allt i den utsträckning byrån icke av särskilda skäl är förhindrad att vidarebefordra dylikt material.

§ 2

Byrån förbinder sig att icke till annan än övriga abonnenter vidarebefordra upplysningar, som stiftelsen mottagit från abonnent, samt att, om abonnenten gjort förbehåll om en längre gående tystnadsplikt, noga iakttaga sådan bestämmelse.

Byrån förbinder sig att hålla abonnenten underrättad om vilka som vid var tid är abonnenter hos byrån.

§ 3

Abonnenten äger i övrigt de rättigheter gentemot byrån, som stiftelsestadgarna vid var tid angiva.

Exemplar av stadgarna bilägges detta avtal.

./.

§ 4

Abonnenten åtager sig

att behandla allt från byrån mottaget material konfidentiellt i den mån byrån icke angivit annat,

att utse en kontaktman, till vilken alla rapporter och andra meddelanden från byrån skola sändas, samt

att till byrån erlægga en abonnemangsavgift vid detta kontrakts undertecknande för år 19 av

kronor och därefter årligen varje den

15 januari

kronor.

§ 5

Detta kontrakt gäller tills vidare. Efter skriftlig uppsägning från endera parten upphör kontraktet att gälla vid utgången av det nästföljande kalenderåret.

Skulle abonnent eller någon hos honom anställd åsidosätta den i § 4 stadgade diskretionsplikten äger byrån uppsäga detta kontrakt till omedelbart upphörande.

- - - - -

Detta kontrakt har upprättats i två likalydande exemplar, av vilka parterna tagit var sitt.

Stockholm den

19

STIFTELSEN FÖR UTREDNINGAR
RÖRANDE ÖSTEKONOMISKA FRÅGOR

Bilaga 3

Frågeformulär

I. Tecknandet av abonnemang

1. På vems initiativ tecknades företagets abonnemang på Öst Ekonomiska Byråns rapporter och hur uppmärksammades företaget på möjligheten att utnyttja byråns tjänster?
2. Av vilken anledning tecknades abonnemanget?

II. Spridning inom företaget

1. Enligt abonnemangskontraktet tillställer Öst Ekonomiska Byrån alla rapporter till en av abonnenten utsedd kontaktman. Delges rapporterna av kontaktmannen med andra personer inom företaget och vilka befattningar innehar i så fall dessa?
2. Anses byråns rapporter ha ett bestående värde och på vilket sätt tillvaratages i så fall den information som tidigare rapporter innehåller?

III. Utnyttjande m m

1. I vilka avseenden är byråns rapportering av värde för företaget när det gäller
 - a) export?
 - b) import?
 - c) konkurrensförhållanden?
 - d) allmän orientering om den ekonomiska utvecklingen?
 - e) teknisk utveckling, nyproduktion m m?
 - f) andra områden (exempel)?

2. Hur önskar företaget gradera nyssnämnda områden inbördes efter värdet av rapporterna?
3. Har byråns rapportering vid något tillfälle föranlett konkreta beslut i något avseende, påverkat företagets policy eller lett till konkreta affärsresultat?
4. Har byråns rapportering bidragit till att öka företagets intresse för förbindelser med SEV-länderna?

IV. Utvärdering

1. Uppfyller rapporteringen rimliga krav eller finns brister vad gäller
 - a) aktualitet?
 - b) tillförlitlighet?
 - c) tillgänglighet?
 - d) informationsvärde?
 - e) detaljinformation?
 - f) informationsmängd?
2. Har rapporteringen motsvarat de förväntningar som företaget hade då abonnemang tecknades?
3. Inom vilka vid IV.1. uppräknade områden är eventuella brister mest kännbara?
4. Sammanfattningsvis, tycker Ni att Öst Ekonomiska Byråns rapporter är
 - a) mycket bra?
 - b) ganska bra?
 - c) inte särskilt bra?
 - d) dåliga?(stryk under Ert svarsalternativ)

V. Andra informationskällor

1. Har företaget andra kunskapskällor beträffande SEV-länderna av ett slag jämförligt med byrån
 - a) inom landet?
 - b) i utlandet?
2. Hur utfaller en jämförelse mellan andra källor och byråns rapporter (jmf IV.1.)?
3. Anser företaget att ett större inflöde av information från andra källor skulle kunna ersätta byråns rapporter?

VI. Inflytande m m

1. Anser företaget att dess inflytande på Öst Ekonomiska Byråns verksamhet och rapportering är tillräckligt?
2. Har företaget framfört synpunkter och önskemål på rapporternas innehåll?
3. (Vid jakande svar på VI.2.). Har detta beaktats?
4. Har företaget tagit initiativ till någon särskild rapport eller utan eget initiativ erhållit specialrapporter?
5. Finns önskemål om ökade möjligheter att få särskilda rapporter inom företagets speciella intresseområde?
6. Har företaget varit representerat vid byråns senaste årsmöten?

7. Har företaget några särskilda synpunkter på ledningen eller organisationen av byråns verksamhet?

VII. Förslag till förändringar

1. Anser företaget att byråns verksamhet och rapportering i något avseende bör förändras i framtiden?
2. Vari skulle förändringen bestå och vad är anledningen till att den bör ske?

VIII. Allmänna synpunkter och slutomdöme om Öst Ekonomiska Byråns verksamhet och rapportering.

KUNGLIGA BOKHÅLLNINGEN

1979.08.15

Statens offentliga utredningar 1979

Kronologisk förteckning

1. Utbyggt skydd mot höga vård- och läkemedelskostnader. S.
 2. Naturmedel för injektion. S.
 3. Regional laboratorieverksamhet. Jo.
 4. Avskildhet och gemenskap inom kriminalvården. Ju.
 5. Konsumentinflytande genom insyn? H.
 6. Polisen. Ju.
 7. Tandvården i början av 80-talet. S.
 8. Löntagarna och kapitaltillväxten 1. Löntagarfonder – bakgrund och problemanalys. E.
 9. Löntagarna och kapitaltillväxten 2. Den svenska förmögenhetsfördelningens utveckling. Löntagarfonder och aktiemarknaden – en introduktion. Internationella koncerner och löntagarfonder. E.
 10. Löntagarna och kapitaltillväxten 3. Löner, lönsamhet och soliditet i svenska industriföretag. Vinstbegreppet. Den lokala lönebildningen och företagets vinster – en preliminär analys. a.
 11. Löntagarna och kapitaltillväxten 4. Lantbrukskooperationen – ideologi och verklighet. E.
 12. Svenska kyrkans gudstjänst. Band 4. Evangelieboken. Kn.
 13. Konkurs och rätten att idka näring. Ju.
 14. Naturvård och täktverksamhet. Jo.
 15. Naturvård och täktverksamhet. Bilagor. Jo.
 16. Ökad sysselsättning. Finansiella effekter i offentliga sektorn. A.
 17. Kulturhistorisk bebyggelse – vård att vårda. U.
 18. Museijärnvägar. U.
 19. Jaktvårdsområden. Jo.
 20. Anhöriga. S.
 21. Plötslig och oväntad död – anhörigas sjuklighet och psykiska reaktioner. S.
 22. Barn och döden. S.
 23. Avgifter i staten – nuläge och utvecklingsmöjligheter. B.
 24. Sysselsättningspolitik för arbete åt alla. A.
 25. Nya namnregler. Ju.
 26. Sjukvårdens inre organisation – en idépromemoria. S.
 27. Sysselsättningspolitik för arbete åt alla. Bilagedel. A.
 28. Barnolycksfall. S.
 29. Lotterier och spel. H.
 30. Lotterier och spel. Bilagor. H.
 31. Bättre kontakter mellan enskilda och myndigheter. Kn.
 32. Fastighetstaxering 81. B.
 33. Fastighetstaxering 81. Bilagor. B.
 34. Bilarna och luftföroreningarna. Jo.
 35. Rationellare girohantering. E.
 36. Konsumenttjänstlag. Ju.
 37. Aktivt boende. Bo.
 38. Lagerstöd. A.
 39. Vattenkraft och miljö 4. Bo.
 40. Malmer och metaller. I.
 41. Barnen i framtiden. S.
 42. Vår säkerhetspolitik. Fö.
 43. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. Jo.
 44. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. Bilagor 1–8. Jo.
 45. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. Bilagor 9–13. Jo.
 46. Koncernbegreppet m. m. Ju.
 47. Dokumentation och statistik om högskoleutbildning. U.
 48. Arbetstiderna inför 80-talet. A.
 49. Grundlagsskyddad yttrandefrihet. Ju.
 50. Huvudmannaskapet för specialskolan. U.
 51. Öst Ekonomiska Byrån. H.
-

Statens offentliga utredningar 1979

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Avskildhet och gemenskap inom kriminalvården. [4]
Polisen. [6]
Konkurs och rätten att idka näring. [13]
Nya namnregler. [25]
Konsumentjämslag. [36]
Koncernbegreppet m. m. [46]
Grundlagsskyddad yttrandefrihet. [49]

Försvarsdepartementet

Vår säkerhetspolitik. [42]

Socialdepartementet

Utbyggt skydd mot höga vård- och läkemedelskostnader. [1]
Naturmedel för injektion. [2]
Tandvården i början av 80-talet. [7]
Utredningen rörande vissa frågor beträffande sjukvård i livets slutskede. 1. Anhöriga. [20] 2. Plötslig och oväntad död – anhörigas sjuklighet och psykiska reaktioner. [21] 3. Barn och döden. [22]
Sjukvårdens inre organisation – en idépromemoria. [26]
Barnolycksfall. [28]
Barnen i framtiden. [41]

Ekonomidepartementet

Utredningen om löntagarna och kapitaltillväxten. 1. Löntagarna och kapitaltillväxten 1. Löntagarfonder-bakgrund och problemanalys. [8]
2. Löntagarna och kapitaltillväxten 2. Den svenska förmögenhetsfördelningens utveckling. Löntagarfonder och aktiemarknaden – en introduktion. Internationella koncerner och löntagarfonder. [9] 3. Löntagarna och kapitaltillväxten 3. Löner, lönsamhet och soliditet i svenska industriföretag. Vinstbegreppet. Den lokala lönebildningen och företagets vinster – en preliminär analys. [10] 4. Löntagarna och kapitaltillväxten 4. Lantbrukskooperationen – ideologi och verklighet. [11]
Rationellare girohantering. [35]

Budgetdepartementet

Avgifter i staten – nuläge och utvecklingsmöjligheter. [23]
1976 års fastighetstaxeringskommitté. 1. Fastighetstaxering 81. [32] 2. Fastighetstaxering 81. Bilagor. [33]

Utbildningsdepartementet

Kulturhistorisk bebyggelse – värd att värda. [17]
Museijärnvägar. [18]
Dokumentation och statistik om högskoleutbildning. [47]
Huvudmannskapet för specialskolan. [50]

Jordbruksdepartementet

Regional laboratorieverksamhet. [3]
Naturvårdskommittén. 1. Naturvård och täktverksamhet. [14] 2. Naturvård och täktverksamhet. Bilagor. [15]
Jaktvårdsområden. [19]
Bilarna och luftföroreningarna. [34]
Miljörisiker vid sjötransporter. 1. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. [43] 2. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. Bilagor 1–8. [44] 3. Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter. Bilagor 9–13. [45]

Handelsdepartementet

Konsumentinflytande genom insyn? [5]
Lotteriutredningen. 1. Lotterier och spel. [29] 2. Lotterier och spel.

Bilagor. [30]

Öst Ekonomiska Byrån. [51]

Arbetsmarknadsdepartementet

Sysselsättningsutredningen. 1. Ökad sysselsättning. Finansiella effekter i offentliga sektorn. [16] 2. Sysselsättningspolitik för arbete åt alla. [24] 3. Sysselsättningspolitik för arbete åt alla. Bilagedel. [27]
Lagerstöd. [38]
Arbetsiderna inför 80-talet. [48]

Bostadsdepartementet

Aktivt boende. [37]
Vattenkraft och miljö 4. [39]

Industridepartementet

Malmer och metaller. [40]

Kommundepartementet

Svenska kyrkans gudstjänst. Band 4. Evangelieboken. [12]
Bättre kontakter mellan enskilda och myndigheter. [31]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.

LiberFörlag
Allmänna Förlaget

ISBN 91-38-0502-
ISSN 0375-250X